

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Дипломна робота

на тему **«ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНИХ
ТЕКСТІВ В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи
8.0358-нп
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації Переклад (німецький)

освітньої програми

Яценко Владислав Юрійович
(ППІ студента)

Керівник _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра німецької філології та перекладу
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.4 Германські мови та літератури (переклад включно)
Освітньо-професійна програма Переклад (німецький)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Яценко Владиславу Юрійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) Лексико-синтаксичні особливості юридичного тексту в оригіналі та перекладі

керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Вапіров С. Ю., к.ф.н., доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «22» квітня 2020 року № 597-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 08.01.2020

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) Тексти юридичних документів Німеччини (Конституція, Статут, Витяги, договори) та їх переклад на українську мову; електронні словники (Мультітран, Abby Lingvo); теоретичні засади щодо особливостей переклад юридичної літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1) охарактеризувати юридичний текст як об'єкт зіставних

студій; 2) проаналізувати тематичну специфіку юридичної лексики; 3) визначити прийоми перекладу безеквівалентної лексики; 4) виявити синтаксичні труднощі перекладу юридичних текстів.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Вапіров С. Ю., к.ф.н., доц.	27.04.2019	27.04.2019
Розділ 1	Вапіров С. Ю., к.ф.н., доц.	15.06.2019	15.06.2019
Розділ 2	Вапіров С. Ю., к.ф.н., доц.	05.09.2019	05.09.2019
Розділ 3	Вапіров С. Ю., к.ф.н., доц.	07.10.2019	07.10.2019
Висновки	Вапіров С. Ю., к.ф.н., доц.	15.11.2019	15.11.2019

6. Дата видачі завдання _____ 27.04.2019 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження та їх аналіз	травень 2019	
2	Добір фактичного матеріалу	травень 2019	
3	Написання вступу	червень 2019	
4	Написання теоретичної частини	серпень 2019	
5	Написання практичної частини	вересень 2019	
6	Формулювання висновків	листопад 2019	
7	Проходження нормоконтролю	грудень 2019	
8	Одержання відгуків та рецензії	січень 2020	
9	Захист	січень 2020	

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 61 стор., 46 джерел.

Об'єкт дослідження: німецька та українська фахова мова юриспруденції..

Мета роботи: полягає у встановленні спільних та відмінних рис німецької та української фахових мов юриспруденції на лексичному та синтаксичному рівнях..

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії перекладу, розроблені в лінгвістиці (Я.И. Рецкер, Л.К. Латишев, В.Н. Комиссаров та ін.) та методи перекладу юридичного тексту (Т.А. Клименко, О.В. Сердюк, Л. Джемко та ін.).

Отримані результати: Провівши детальний аналіз передачі термінів німецької мови права на українську мову, ми прийшли до висновку, що використання трансформацій може по-різному відбиватися на тексті перекладу. Відмінність внутрішніх структур німецької та української мов зумовлює доцільність застосування різноманітних трансформацій, оскільки вони допомагають уникнути штучності сприймання тексту реципієнтом. Під час перекладу німецьких юридичних термінів українською мовою слід спиратися на знання про специфіку термінів як лексичних одиниць та орієнтуватися на тематику тексту з тим, щоб уникнути неправильного вибору варіанту перекладу, оскільки подекуди трапляються омонімічні терміни. Ми можемо побачити на прикладах, представлених у роботі, синтаксична структура речень в обох мовах піддається певним змінам через наявність пасивних конструкцій та багатоскладних речень. Проте, незважаючи на це, речення, за своєю синтаксичною структурою, залишаються доволі близькими до мови оригіналу.

Ключові слова: *перекладацькі трансформації, безеквівалентна лексика, еквівалентність, адекватність, юридичний текст, інтертекстуальність.*

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ	10
1.1. Юридичний текст у сучасній лінгвістичній парадигмі	10
1.2. Еквівалентність і адекватність в юридичному перекладі	14
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ	18
2.1. Тематична специфіка юридичної лексики	18
2.2. Статус безеквівалентної лексики в юридичному перекладі.....	22
2.3. Перекладацькі трансформації при перекладі юридичної лексики	25
РОЗДІЛ 3 СИНТАКСИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ В ЮРИДИЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ	36
3.1. Синтаксичні труднощі при перекладі тексту Конституції	36
3.2. Синтаксичні труднощі при перекладі тексту Статуту	42
3.3. Синтаксичні труднощі при перекладі тексту настанов	46
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЦМ – цільова мова

МО – мова оригіналу

МП – мова перекладу

БЛ – безеквівалентна лексика

ВСТУП

Питання щодо перекладу лексично-синтаксичних особливостей юридичних текстів розглядається багатьма лінгвістами та перекладачами же доволі тривалий час. Проте, незважаючи на це, до сих пір залишилося багато питань не вирішеними в даному дискурсі лінгвістики.

Роль фахової комунікації в сучасних умовах глобалізації зумовлює необхідність комплексного підходу до систематизації терміносистем сучасних галузей науки та техніки. Проблема та сутність фахової комунікації відзеркалено у низці лінгвістичних розвідок таких вчених, як Т. Бунгартен, Л. Дрозд, Д. Ейов, Г.-Р. Флук, В. Гладров, В. фон Ган, Л. Гоффманн, Т. Рьольке, Т. Тіннефельд й ін. та українських мовознавців Н.В. Артикуци, Б.Ю. Городецького, В.І. Карабана, Т.Р. Кияка, О.І. Чередниченка та ін. Особливий інтерес становить дослідження фахової мови юриспруденції Е.Т. Дерді, Д.С. Касяненко, А.М. Ляшука й О.А. Шаблій, що пояснюється тенденцією до міжнародної уніфікації законодавства особливо у просторі Євросоюзу.

Об'єктом дослідження є німецька та українська фахова мова юриспруденції.

Предметом дослідження є лексико-синтаксичні особливості в юридичних текстах Німеччини.

Мета дослідження – полягає у встановленні спільних та відмінних рис німецької та української фахових мов юриспруденції на лексичному та синтаксичному рівнях.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- охарактеризувати юридичний текст як об'єкт зіставних студій;
- проаналізувати тематичну специфіку юридичної лексики;
- визначити прийоми перекладу безеквівалентної лексики;
- виявити синтаксичні труднощі перекладу юридичних текстів.

Актуальність дослідження зумовлено спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на аналіз юридичної мови у зіставному аспекті, визначення лінгвістичних засад сучасної фахової комунікації, структурних,

семантичних та функціональних рис терміносистем відповідної професійної галузі. Зіставні дослідження юридичних субмов сприяють адаптації чинного законодавства України до сучасних юридичних норм ЄС, що є важливою умовою для зближення і потенційного входження до цієї структури.

Наукова новизна роботи визначається тим, що вперше: здійснено зіставне дослідження німецької та української фахових мов на лексичному та синтаксичному рівнях. У роботі вперше проводиться комплексне дослідження юридичних термінів Конституції, Статуту, Настанов.

Практична цінність роботи міститься у тому, що дослідження вищенаведених питань може бути корисним для якісного мовного забезпечення процесів правового регулювання законодавчих процесів, умовного та текстового тлумачення норм права та також полегшить роботу перекладачеві, який має справу з перекладом юридичних текстів, реалій та ін.

Наукова новизна даної роботи визначається:

- виділенням окремого пласту термінологічної лексики, що вживається в юридичних матеріалах;
- аналізом збереження прагматичного навантаження юридичних текстів при їхньому перекладі з німецької мови на українську;
- аналізом специфіки перекладу юридичних текстів, угод та настанов з німецької мови на українську.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, списку умовних скорочень, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про методи вивчення юридичного перекладу, особлива увага приділяється визначенню поняття юридичний текст, розглянуто питання класифікації та функціонування видів юридичного дискурсу.

Другий розділ містить власний аналіз лексичних одиниць сучасної німецької юридичної мови.

У третьому розділі була досліджена низка юридичних текстів Конституції, Статуту та настанов Німеччини на синтаксичному рівні.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 61, кількість використаних джерел 46.

РОЗДІЛ І ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Юридичний текст в сучасній лінгвістичній парадигмі

У сучасній науці дискурс розуміють як складне явище, що складається з учасників комунікації, ситуації спілкування і самого тексту. Іншими словами, дискурс – це абстрактна інваріантна ілюстрація структурно-семантичних ознак, що реалізуються в конкретних текстах. Ідеалом, до якого слід прагнути в процесі комунікації, є максимально можлива відповідність між дискурсом як абстрактною системою правил і дискурсом (або текстом) як конкретним вербальним утіленням цих правил. У світлі теорії мовної діяльності розрізняються два аспекти – створення, або породження, дискурсу (обдумування, планування, говоріння, оформлення в письмовому вигляді) і розуміння дискурсу (слухання, сприйняття письмового тексту, аналіз, інтерпретація).

Під дискурсом розуміють особливе використання мови для вираження особливої ментальності, а також особливої ідеології. Це викликає активізацію деяких параметрів мови і, в кінцевому рахунку, вимагає особливої граматики і особливих правил лексики. Весь цей мовний матеріал також можна назвати дискурсом. Прикладом дискурсу може бути і сума висловлень якого-небудь персонажа художнього твору, який виступає в цьому разі як модель реальної мовної особистості. Як відомо, право – це “сукупність встановлених і охоронюваних державною владою норм і правил, що регулюють відносини людей у суспільстві, а також наука, що вивчає ці норми” [Комиссаров 2004, с. 566].

Важливим складником дискурсу є категорія учасників спілкування, оскільки саме вони є творцями тексту. Виділяють особистісний та інституційний різновиди дискурсу. Учасники особистісного дискурсу

виявляють якості своєї мовної особистості за допомогою художнього дискурсу. Юридичний дискурс поряд з політичним, економічним та іншими дискурсами є різновидом інституційного дискурсу. Реалізація різних типів дискурсу відбувається в комунікативних ситуаціях у різних сферах людської діяльності. В останні роки були отримані деякі цікаві результати в дослідженні можливих ментальних світів, складників семантичної основи різних типів дискурсу. Був уведений ряд відповідних термінів, наприклад, дискурс будь-якою мовою, зокрема, англійський дискурс, чоловічий / жіночий дискурс, увічливий дискурс, аргументативний дискурс, художній дискурс, ліричний дискурс і т. ін. Таким чином, уся вербальна і невербальна поведінка людини організована через репертуар різних видів дискурсу.

Однією з найповніших вважають типологію дискурсу, запропоновану Г. Г. Почепцовим, класифікація якого будується на основі різних типів семіотичних знаків (літературний, фольклорний, міфологічний, ритуальний, театральний, неофіційний (позацензурний), неправдивий, лайливий, етикетний дискурси та ін.). Дослідник виділяє також газетний, театральний, теле- і радіо дискурси, кінодискурс, дискурс у сфері паблік рилейшнз (ПР), рекламний, політичний, релігійний (фідеїстичний) дискурси [Почепцов 1999, с. 75-90].

Особливу зацікавленість викликають деякі положення українських лінгвістів І. С. Шевченко та О. І. Морозової, котрі запропонували такі критерії розрізнення типів і підтипів дискурсу:

- 1) за формою: усний і письмовий;
- 2) за видом мовлення: монологічний або діалогічний;
- 3) за адресатним спрямуванням: інституційний і персональний (буттєвий);
- 4) за умов різних настанов і комунікативних принципів: аргументативний, конфліктний та гармонійний дискурси;
- 5) за соціально-ситуативним параметром: політичний, адміністративний, юридичний, військовий, релігійний, медичний, діловий,

рекламний, педагогічний, спортивний, науковий, електронний (інтернет-дискурс), медійний дискурс (засобів масової інформації) тощо;

б) за різноманітними характеристиками адресанта і адресата: соціальнодемографічний критерій (дитячий, підлітковий дискурси та дискурс людей похилого віку, дискурс жіночий і чоловічий, дискурс мешканців міста й села); соціально-професійний критерій: дискурс моряків, будівельників, шахтарів); соціально-політичний критерій (дискурс комуністів, демократів);

7) за функціональною та інформативною складовими: спілкування інформативне (емотивний, оцінний, директивний дискурси) та фатичне;

8) за критерієм формальності та змістовності у функціонально-стильовому аспекті відповідно до жанрів і реєстрів мовлення: художній, публіцистичний, науковий та інші, офіційний та неофіційний [Шевченко 2005, с. 233-236].

Отже, юридичний дискурс розуміємо як текст права в динаміці, в процесі тлумачення та роз'яснення. Дискурс – це поняття, яке не слід плутати ні з емпіричною мовою, виробленою суб'єктом, ні з текстом. Основні положення теорії Фуко полягають у тому, що дискурс мислиться як явище, непідзвітне мові, проливає світло на те, що люди хотіли сказати [Фуко 1996; 1994].

Текст юридичних документів – основний складник юридичного дискурсу. У дослідженні розуміємо його як комплекс усіх текстів права. Текст виконує не тільки інформаційну функцію, а й розкриває соціально-прагматичну позицію автора тексту.

Учасниками юридичного дискурсу є, з одного боку, автор (професіонал-юрист) і, з другого боку, реципієнт. Перший створює інформаційне повідомлення, висловлюючи суть юриспруденції, другий сприймає й інтерпретує повідомлення.

Юридичний текст має риси подібності як з науковим текстом, так і з текстом-інструкцією, оскільки виконує і пізнавальні, і розпорядчі функції. Таке комунікативне завдання мають закони, зокрема й Основний закон

(Конституція), а також усі підзаконні акти. Вони регулюють відносини людей у суспільстві в межах однієї країни.

Джерелом юридичних текстів є професіонали – юристи, які породжують ці тексти з урахуванням особливостей устрою суспільства. Але якими б не були закони за змістом, за своїми типологічними ознаками вони як тексти досить однорідні. Комплекс засобів, характерний для юридичного тексту, забезпечує повноцінну передачу інформації реципієнту, тобто будь-якому дорослому громадянину країни. Однак громадянину країни для розуміння (тлумачення) будь-якого закону потрібна допомога фахівця.

Юридичний текст становить особливу юридичну термінологічну систему. Когнітивно-дериваційна і соціальна сутність юридичної лексики виражається в її здатності формувати. Деякі аспекти вивчення юридичного дискурсу в сучасній лінгвістиці поняттєво-сміслові блоки, компоненти яких можуть класифікуватися за певними моделями [Джепко 2011, с. 26]. Когнітивну інформацію несуть насамперед юридичні терміни, але деяка частка їх відома не тільки фахівцям-юристам, але і пересічному носію мови, оскільки сфера їх застосування виходить за межі юридичного тексту. Юридичні терміни володіють усіма характеристиками термінів – однозначністю, відсутністю емоційного забарвлення, незалежністю від контексту, наприклад: вирок, захист, злочин, справедливість, підсудний, виправданий та інші.

Текст являє насамперед множинність смислів, поверхневих і глибинних, авторських і читацьких. Множинність смислів і значень викликана дією інтерпретативної функції, багатозначністю елементів, з яких витканий текст. Юридичний текст не є в цьому сенсі винятком, оскільки йому притаманні багатозначність і омонімія семантики, що породжує неможливість чіткої і правильної інтерпретації тексту закону і у свою чергу викликає труднощі розуміння юридичного тексту рядовим носієм мови. І тільки правильне тлумачення терміна, або інтерпретація, сприяє його розумінню.

1.2. Еквівалентність та адекватність в юридичному перекладі

Юридичний переклад - це переклад таких текстів, що належать до сфери права і використовується для обміну юридичною інформацією між людьми, що розмовляють різними мовами [Джепко 2011]. Оскільки право пов'язане із соціально-політичними та культурними особливостями країни, юридичний переклад являє собою непросте завдання. Для адекватної передачі юридичної інформації мова юридичного перекладу повинна бути особливо точною, ясною та достовірною.

Міжмовна еквівалентність є одним з базових і складних питань теорії перекладу, адже саме ступінь еквівалентності двох різномовних текстів дозволяє нам судити про успішність перекладу. Велика кількість лінгвістів, як вітчизняних так і зарубіжних, вважали розкриття поняття перекладацької еквівалентності центральною проблемою теорії перекладу і тому приділяли йому значне місце в своїх працях. Серед теоретиків перекладу двадцятого століття існують різні точки зору щодо поняття еквівалентності.

Головною метою будь-якого перекладу є досягнення еквівалентності та адекватності. Традиційні терміни адекватність перекладу та еквівалентність перекладу є багатозначними і суперечливими. У теорії перекладу та лінгвістиці існують різні підходи щодо визначення цих понять та їх класифікації.

Так, В. Н. Комісаров наголошує на відсутності тотожності між цими поняттями і зазначає, що "відношення між змістом оригіналу та перекладу позначається терміном "еквівалентність" [Комісаров 1990а, 118]. "Поняття еквівалентності набуває оцінного характеру і "хорошим", або "правильним" перекладом, визнається лише еквівалентний переклад" [Комісаров 1990а, 118].

Деякі дослідники, наприклад М. Брандес та В. Провоторов, надаючи визначення перекладу, фактично підмінюють еквівалентність тотожністю,

стверджуючи, що переклад повинен повністю зберігати зміст оригіналу [Брандес 2001, с. 117].

Другий підхід у вирішенні проблеми перекладацької еквівалентності, представником якого можна вважати В. Комісарова, полягає в спробі знайти в змісті оригіналу певну інваріативну частину, збереження якої є необхідним і достатнім для досягнення еквівалентності перекладу. Іншими словами, якщо переклад може виконати одну й ту ж саму функцію або описує ту ж саму реальність, то він є еквівалентним [Комиссаров 2001, с. 74].

Третій підхід до визначення перекладацької еквівалентності можна назвати емпіричним. Згідно Л. Латишеву, сутність його полягає в тому, щоб не намагатися вирішувати, в чому повинна полягати спільність перекладу й оригіналу, а зіставити велике число реально виконаних перекладів з їх оригіналами й подивитися, на чому ґрунтується їх еквівалентність [Латишев 1981, с. 21].

В. Комісаров розрізняє наступні рівні (типи) еквівалентності, маючи на увазі різні ступені змістової спільності між перекладом і оригіналом:

- 1) цілей комунікації;
- 2) ідентифікації ситуації;
- 3) способу опису ситуацій;
- 4) значення синтаксичних структур;
- 5) словесних знаків [Комиссаров 1990б, с. 92].

Якщо в Л. Латишева всі види еквівалентності розташовані в одній площині, то у В. Комісарова вони утворюють ієрархічну структуру. На думку автора, запропонована ним раніше ієрархічна модель еквівалентності була спрощеною. «Очевидно, що тут ми маємо справу з іншим типом ієрархії, компоненти якої не організовуються в багатоярусну систему, де одиниці кожного рівня включають одиниці рівня нижченаведеного» [Латишев 2003, с. 100].

А. Д. Швейцер також вбачає принципову різницю між цими поняттями: "Повна еквівалентність розуміється як вичерпна передача "комунікативно-

функціонального інваріанта" вихідного тексту. Адекватність же являє собою категорію з іншим онтологічним статусом. Вона спирається на реальну практику перекладу, яка часто не допускає вичерпної передачі усього комунікативно-функціонального змісту оригіналу" [Швейцер 1988, с. 95–96]. Переклад потребує жертв в ім'я передачі головного і суттєвого у вихідному тексті (його функціональних домінант) перекладачеві нерідко доводиться йти на відомі втрати.

Натомість Л. С. Бархударов практично ототожнює поняття перекладацької еквівалентності і адекватності, визнаючи його як "переклад, що здійснюється на рівні, необхідному і достатньому для передачі незмінного плану змісту при дотриманні норм мови перекладу" [Бархударов 1975, с. 186].

Л. Бархударов вважає, що про повну відповідність можна говорити лише відносно, адже за словами дослідника при перекладі уникнути втрат неможливо, тобто має місце неповна передача значень, які містить текст оригіналу [Бархударов 1975, с. 12]. Виходячи з цього, вчений робить закономірний висновок, що текст перекладу ніколи не може бути повним та абсолютним еквівалентом тексту оригіналу.

Схожої думки дотримується і В. Комісаров, за словами якого намагання досягти еквівалентності може призвести до значного відступу від оригіналу. Еквівалентність виступає в якості основи комунікативної рівноцінності, наявності якої і робить текст перекладом [Комиссаров 2000, с. 62].

В. Виноградов зазначає, що еквівалентність перекладу по відношенню до оригіналу завжди є відносним поняттям. І рівень відносності може бути вельми різним. Ступінь зближення з оригіналом залежить від багатьох чинників: від майстерності перекладача, особливостей мов та культур, що зіставляються, епохи створення оригіналу й перекладу, способу перекладу, характеру текстів, що перекладаються тощо [Виноградов 2001, с. 20].

Спираючись на дослідження Я. Рецкера, поняття еквівалентності розповсюджувалося лише на стосунки між мікроодинамиціями тексту, а не на

міжтекстові відносини. При цьому еквівалент розуміється як постійна рівнозначна відповідність, як правило, не залежна від контексту [Рецкер 1975, с. 10-11]. На думку Я. Рецкера, коли слово багатозначне, це – варіантні відповідності [Рецкер 1975, с. 11- 12].

Насправді, для перекладача відмінність між «частковим еквівалентом» і «варіантною відповідністю» є неістотною. І в тому, і в іншому випадку він має справу з неоднозначною відповідністю: одному слову в вихідній мові відповідає декілька слів у мові перекладу. Що ж до повних еквівалентів, то вони зустрічаються, як відзначає Я. Рецкер, головним чином серед географічних назв, власних імен і термінів і, отже, є не настільки частим явищем [Рецкер 1975, с. 13].

Отже, у визначенні еквівалентності Я. Рецкера чітко простежуються вихідні позиції «теорії закономірних відповідностей», побудованої в основному на співвідношенні окремих одиниць. Мова йде фактично про співвідношення мов, а не про співвідношення текстів.

Еквівалентність позначає відношення між змістом оригіналу та змістом перекладу. Оскільки важливість максимального збігу між цими текстами є очевидною, еквівалентність зазвичай розглядається як головна ознака та умова існування перекладу. В такому випадку, «гарним» чи «правильним» вважається тільки еквівалентний переклад [Комиссаров 2001, с. 117].

При системному підході до перекладу поширення поняття **адекватності** на переклад зосереджує увагу на тих властивостях перекладу, що з'являються при його взаємодії з оточуючим середовищем. Адекватність перекладу передбачає його відповідність тим очікуванням, які покладають на нього учасники комунікації, а також тим умовам, в яких виконується переклад. Категорія адекватності є головним чином характеристикою не ступеня відповідності текстів перекладу та оригіналу, а ступеня відповідності тексту перекладу очікуванням учасників комунікації. Адекватність як властивість перекладу більшою мірою спрямована на отримувача повідомлення, створеного перекладачем [Гарбовский 2004, с. 289].

Іншими словами, переклад тексту можна вважати адекватним, якщо він є зрозумілим для аудиторії, на яку його орієнтовано.

Отже, співвідношення **еквівалентності** і **адекватності** у кожному акті перекладу визначається вибором, який перекладач робить із врахуванням факторів ситуації перекладу. Найважливішим з цих факторів є мета перекладу (його ціль та задача), а також тип тексту, що перекладається, і характер рецептора перекладу [Кочерган 2001, с. 113].

Таким чином, можна стверджувати, що успіх міжмовної комунікації залежить від рівня близькості перекладу і оригіналу, не дивлячись на мовні та культурні відмінності, які неможливо відтворити у перекладі [Кодола 2012, с. 57]. У відповідності до значень термінів «еквівалентність» та «адекватність», адекватний переклад включає певну ступінь еквівалентності, але еквівалентний переклад може не бути адекватним [Комиссаров 2001, с. 113].

На нашу думку адекватний переклад, на відміну від еквівалентного, не є відображенням оригіналу на іншій мові, але він має повністю передавати зміст першотвору, не змінюючи його змісту. Досягнення адекватності в тексті перекладу передбачає можливе використання пояснюючих доповнень, пов'язаних з екстралінгвістичними факторами, культурними особливостями, або опущення деяких елементів тексту, без яких зміст не зазнає яких-небудь істотних змін.

Юридичний дискурс є одним з найскладніших типів текстів для перекладу. Щоб його можна було адекватно передати цільовою мовою, перекладач повинен знати досконало цю тему. Тобто, йому потрібно знати не лише мови оригіналу та перекладу, а й володіти навиками у сфері юриспруденції.

Перекладач також повинен вміти розмежовувати поняття «адекватність» та «еквівалентність», адже від правильного підбору варіанту лексеми залежить багато чого у цій сфері.

У теорії перекладу та лінгвістиці існують різні підходи щодо визначення цих понять та їх класифікації. Які ми поділили на 3 основні групи:

1) Деякі дослідники при першому підході, фактично підмінюють еквівалентність тотожністю, стверджуючи, що переклад повинен повністю зберігати зміст оригіналу.

2) Другий підхід у вирішенні проблеми перекладацької еквівалентності, полягає в спробі знайти в змісті оригіналу певну незмінну частину, збереження якої є необхідним і достатнім для досягнення еквівалентності перекладу.

3) Третій підхід до визначення перекладацької еквівалентності можна назвати емпіричним. Його сутність полягає в тому, щоб не намагатися вирішувати, в чому повинна полягати спільність перекладу й оригіналу, а зіставити велике число реально виконаних перекладів з їх оригіналами й подивитися, на чому ґрунтується їх еквівалентність.

Головною ж метою еквівалентності та адекватності перекладу є – передача певної інформації з мови оригіналу на мову перекладу, таким способом, щоб реципієнт зміг отримати чітку і досконалу, без суттєвих змін її змісту.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ

2.1. Тематична специфіка юридичної лексики

Для більш чіткого опису юридичної термінології необхідно розробити класифікацію термінів, у зв'язку з чим, виникає необхідність вибору класифікаційних підстав. Зупинимось докладніше на розроблених раніше класифікаціях юридичної термінології.

Класифікація, розроблена А. С. Піголкіним , проводиться за вертикальним і горизонтальним принципом. На вершині вертикальної класифікації буде термінологія, закріплена в Конституції та інших законодавчих актах, тобто загально-правова термінологія, яка поєднує терміни, що функціонують в усіх галузях законодавства (державний орган, закон, законні інтереси) [Піголкін 1990].

Горизонтальна термінологія охоплює різні види міжгалузевої та галузевої термінології. Міжгалузеву термінологію використовують у кількох галузях законодавства (матеріальна відповідальність, значна шкода). Відмінною рисою галузевої термінології є те, що вона ґрунтується на предметно-логічних зв'язках і відносинах відповідних понять, що відбивають специфіку конкретної сфери правових відносин. Отже, галузева термінологія обслуговує окрему галузь законодавства , в інших галузях не вживається .

Класифікація термінів за групами :

1) Загальноживані терміни – це звичайні, поширені найменування предметів, ознак, дій, явищ. У законодавстві вони використовуються в загальноприйнятому значенні , яке фіксується тлумачними словниками. Такі слова , як правило , є багатозначними. Вони можуть застосовуватися то в одному, то в іншому значенні. Тому використання таких термінів доцільно,

якщо їх значення очевидне для всіх і не породжує будь-яких сумнівів у даному контексті.

Якщо в загально вжитку слово може позначати різні поняття, то при тлумаченні цього слова, вжитого в тексті нормативно-правового акту, з усіх можливих варіантів обирається лише один, який відповідає загальному змісту правової норми. Зазвичай, терміни вживаються в різних статтях нормативних актів в одному й тому самому чи близькому значенні, тому з'ясування значення терміну в одній статті нормативно-правового акту полегшує встановлення його значення і в інших статтях, а також в інших нормативних актах.

2) Спеціально-юридичні терміни – це спеціальні терміни, які точно і лаконічно позначають поняття юридичної науки (юридична особа, позивач, вирок, прокурор, дізнання). Спеціально-юридичних термінів у законодавстві відносно небагато.

Такі терміни, як злочинець, закон, аліменти – перестали бути суто юридичними, оскільки вони активно застосовуються у побуті, художній літературі, за межами юриспруденції.

При застосуванні спеціально-юридичних термінів відбувається усвідомлення і врахування регулятивно-правового значення спеціальних правових понять, категорій, визначень, конструкцій та інших юридичних засобів, використаних у тексті нормативно-правового акту.

3) технічні терміни – це терміни запозичені з різних галузей науки, техніки, мистецтва (медичні, економічні, географічні тощо) – собівартість продукції, медичне обслуговування, рентабельність тощо. Оскільки норми права застосовуються у різних сферах суспільного життя, то обійтись без таких термінів не можливо.

Технічні терміни є досить зручними, оскільки вони однозначно позначають потрібне поняття. У процесі застосування норм права в різних сферах суспільного життя без спеціальних технічних термінів обійтись найчастіше неможливо. Необхідно дотримуватися правила, що технічні

терміни вживаються в тому сенсі, який закріплений за ними у відповідній галузі знань.

Термін може бути утвореним на основі рідної мови або запозиченим як із нейтрального термінологічного банку (міжнародні греко-латинські терміноелементи), так і із іншої мови, він повинен відображати ознаки даного поняття; значення терміну для спеціаліста еквівалентне значенню поняття. Усі терміни за своєю будовою поділяються на:

1. Прості, які складаються із одного слова.
2. Складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс.
3. Терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів.

Оскільки серед юридичних термінів переважають в основному терміни-словосполучення, то вони і являють собою основну проблему при перекладі юридичного тексту. Найважливішою ознакою терміну-словосполучення є його відтворюваність у професійній сфері вживання для вираження конкретного спеціального поняття. Складений термін буде стійким лише для певної системи розуміння. За межами конкретної термінологічної системи таке словосполучення не буде стійким і не буде сприйматися як зв'язана мовленнєва одиниця.

Термінологія для терміну є тим полем, яку дає йому точність і однозначність, і за межами якого слово втрачає ознаки терміну. Особливістю синтаксичної структури складеного терміну є те, що за зв'язаністю елементів їх можна вважати вільними (бо його компоненти зберігають своє пряме значення) і одночасно – закритими (бо при довільному включенні до їх складу інших слів, вони втрачають свою термінологічність) [Клименко 2016].

Труднощі у вивченні юридичної термінології викликані наявністю полісемії. Один і той же самий юридичний термін часто вживається по-різному. Юридичний термін "Schuld" виступає в термінології права в двох

значеннях: 1) вина, 2) грошовий борг; зобов'язання. При перекладі терміна "Schaden" можуть бути використані різні значення, а саме: 1) шкода; збиток; майнова шкода, 2) збиток, втрата, 3) пошкодження, псування, руйнування, поломка. Перекладач повинен знати ці значення і використовувати їх у відповідному контексті.

Найпоширеніша в мові права синонімія також доставляє певні труднощі при роботі з юридичними тестами. Так, в німецькій термінології права існує кілька синонімів з термінологічним значенням «злочин»: "Verbrechen", "Straftat" (кримінальне каране діяння), "Tat" (дія; діяння; злочин), "Vergehen" (проступок, малозначний злочин), "Delikt" (делікт, правопорушення, проступок; злочин). Перекладач використовує ці терміни з урахуванням специфічних особливостей їх вживання.

Поняття кримінального права «вбивство» при перекладі з української мови на німецьку може звучати як "Mord, Tötung, Totschlag". Перекладач, однак, повинен знати, що під терміном "Mord" розуміється «умисне вбивство при обтяжуючих обставинах». Термін "Tötung" означає «вбивство; умертвіння»; цей злочин може бути скоєно як з необережності, так і навмисне. Терміном "Totschlag" називають «вбивство простого виду (без обтяжуючих обставин)». В окремих випадках для декількох термінів з синонімічним значенням вибирається один і той же варіант перекладу: наприклад, "Verletzung, Verstoß" - «порушення», оскільки ці терміни являють собою відносно рівнозначні варіанти відповідностей для слова «порушення».

Отже, передача німецьких термінів українською мовою вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів німецькою мовою і знання термінології рідною мовою.

При передачі науково-технічної та юридичної літератури з німецької мови українською важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

Взагалі юридичні терміни мають такі самі шляхи передачі з німецької мови українською, як і всі інші терміни. Головною проблемою перекладу

юридичних термінів та термінів-словосполучень є їхня багатозначність не тільки серед різних галузей науки, але й всередині самої юридичної галузі тексту.

2.2. Статус безеквівалентної лексики в юридичному перекладі

Слово еквівалентність передусім передає значення рівноцінність та взаємозамінність, однак може виступати і синонімом до поняття тотожність, а слово еквівалент пояснюють за допомогою синонімів відповідник, заміник, синонім [Шаблій 2012, с.69].

Зважаючи на зазначене вище визначення, можна дійти висновку, що безеквівалентною є лексика, яка не містить прямих відповідників. Проте саме термін безеквівалентна лексика (БЛ) є досить полісемічним поняттям, яке мовознавці трактують по-різному, ототожнюючи з поняттями реалія, лакуна, екзотизм.

М.П. Кочерган говорить про спільність понять “безеквівалентність” та “лакуна”. З цього приводу він, зокрема, зазначає: “У науковій літературі терміни безеквівалентна лексика і лакуни часто вживаються як синонімічні і трактуються як слова, що відсутні в певній мові” [Тупиця 2009, с.253].

Російський вчений Л. Латишев виокремлював 4 групи безеквівалентної лексики [Латишев 1981]:

- Слова-реалії - це слова та словосполучення, які позначають об'єкти та явища, що характерні для життя (побуту, культури, соціального та історичного розвитку) певного мовного колективу. Реалії поділяються на: географічні, історичні, суспільно-політичні, громадські, культурні, фольклорні, етнографічні та побутові.

- Тимчасові безеквівалентні одиниці. За своєю природою ці лексичні одиниці близькі до слів-реалій. Безеквівалентність обумовлена нерівномірним розповсюдженням досягнень у галузі техніки, науки та соціальної сфери, в результаті чого такі лексичні одиниці можуть довгий час

існувати в практичному досвіді носіїв мови оригіналу (МО), та не бути відомими для носіїв мови перекладу (МП).

- Випадкові безеквівалентні одиниці - це лексичні одиниці, які позначають предмети та явища, які існують як в практичному досвіді носіїв МО, так і носіїв МП, але в мові перекладу вони за певними (іноді невідомими) причинами не мають позначень.

- Структурні екзотизми – це лексичні одиниці, які позначають явища, що існують як в практичному досвіді носіїв МО, так і носіїв МП, але в мові перекладу ці лексичні одиниці не мають точних відповідників. Лексична безеквівалентність в цьому випадку викликана тим, що система мови перекладу не має таких засобів, які були аналогічні структурам мови оригіналу та дозволили б створити позначення для цього явища в МП.

Л.С. Бархударов, який присвятив свої праці загальним проблемам теорії перекладу, також досліджував питання безеквівалентної лексики. Вчений включає до її складу слова і стійкі словосполучення, які не мають ні повних, ні часткових еквівалентів серед одиниць іншої мови, і поділяє її на три групи [Бархударов 1975]:

1. власні імена (в широкому розумінні – власні назви);
2. так звані реалії (слова, що позначають предмети, поняття, ситуації, які не властиві практичному досвіду людей, що говорять іншою мовою — предмети матеріальної і духовної культури);
3. випадкові лакуни (у вигляді слів), які не мають відповідників у лексичному складі іншої мови.

Враховуючи наведені визначення, можна дійти висновку, що поняття безеквівалентна лексика є комплексним, до складу якого входять підтипи реалія, лакуна, екзотизм.

Критеріями виокремлення такої лексики можуть бути [Тупиця 2009]:

- 1) семантичний (за яким враховується значення слів);
- 2) граматичний (показовий насамперед щодо одиниць, які мають певні формальні показники);

3) функціонально-стилістичний (БЛ може виконувати в тексті функції створення національного колориту, інтимізації тощо).

Безеквівалентна лексика є однією з найскладніших лексичних груп з точки зору перекладу. Головним завданням перекладача є передати національний колорит та історичну самобутність, одночасно адаптувати для читача цільової мови максимально зрозуміло, що вимагає неабиякої майстерності та високої фахової компетентності.

Способи перекладу юридичної термінології – найбільш часто обговорювана проблема в правовій лінгвістиці на сьогоднішній день. Адже від правильності перекладу того або іншого терміна залежить найчастіше дуже багато. Не проблема, якщо при перекладі різноманітних текстів та документів їх термінологія не складна, і можна обійтися просто підбором відповідного еквівалента. Як же бути у випадку відсутності еквівалента між українськими й німецькими юридичними поняттями. Випадки розбіжності понять при перекладі юридичних текстів в німецькій та українській мовах вимагають великих знань не тільки мови, але і теорії перекладу. Тільки обопільні знання є запорукою правильного й адекватного перекладу. Існує безліч методів і різних класифікацій. Ми розглянемо найбільш поширені способи безеквівалентного перекладу лексики на німецьку мову.

1. Калька. З непоширеними мовами рекомендується практикувати кальку. Так, наприклад, немає необхідності при перекладі з української використовувати запозичення, що вимагає додаткових пояснень до перекладу. (*Insolvenzverwalter* – керівник у справах з банкрутства; *Sachwalter* – керівник /заступник/адвокат у справах, *Abgabenordnung* – Порядок оподаткування)

2. Описовий або дескриптивний переклад. На даний момент є найбільш оптимальним способом перекладу юридичних невідповідностей. Однак має свої недоліки, головним з яких може бути складність і громіздкість створюваних описів. (*Antragsgegner* – сторона, проти якої направлено заяву, *Eröffnungsbeschluss* – рішення про початок суду,

Steuerbescheid – сповіщення про стягнення податкової заборгованості, *Zustellungsbescheid* – сповіщення про вручення судового вироку, *Mahnbescheid* – сповіщення про стягнення простроченого боргу).

3. Приблизний переклад. На даний момент є найбільш частим і простим способом перекладу юридичної БЛ. Однак має недоліки, відповідні описовому перекладу, головним з яких може бути складність і громіздкість створюваних описів. (*Amtsgericht* – дільничний суд, суд нижчої інстанції; *Vormundschaftsgericht* – суд у справах опікунства; *Familiengericht* – суд у сімейних справах; *Insolvenzgericht* – суд у справах банкрутства; *Nachlassgericht* – суд у справах успадкування; *Sachbearbeiter* – відповідальний виконавець; *Streitgenosse* – (процесуальний) співучасник).

Н.Є. Миропольська зазначає, що неможливо уявити процес оволодіння мовою без паралельного засвоєння соціального і культурного надбання народу – носія мови. Мова і культура – два явища, зв'язок між якими опосередкований людиною - носієм даної мови, даної культури [Миропольська 2002].

Під час перекладу німецьких юридичних термінів українською мовою слід спиратися на знання про специфіку термінів як лексичних одиниць та орієнтуватися на тематику тексту з тим, щоб уникнути неправильного вибору варіанту перекладу, оскільки подекуди трапляються омонімічні терміни.

2.3. Перекладацькі трансформації при перекладі юридичної лексики

Дослідження методів перекладу юридичної термінології на матеріалах юридичних термінів і термінологічних словосполучень, що вживаються в юридичній практиці (серед них – однослівні, двослівні та такі, що складаються з трьох і більше слів), показало, що існує велика кількість способів їх передачі з німецької мови українською.

Серед лексичних перекладацьких трансформацій В. Комісаров [Комиссаров 1990а] виділяє:

- переклад за допомогою лексичного еквівалента;

- калькування – відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова чи словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови. Калькування правничих термінів може бути повним або частковим, часто супроводжується елементами транскрипції або транслітерації, поєднується з формально-структурними перетвореннями ("трансформаціями"), які визначаються нормами ЦМ (часткове калькування) [Карабан 2003, с. 162]: Innenpolitik – внутрішня політика, Regierungskonferenz – урядова конференція; повне калькування: Amtsblatt – Офіційний вісник, Ausschuss der Ständigen Vertreter – Комітет постійних представників тощо;

- транскрибування – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу (наприклад: GmbH – ГмбХ);

- транслітерація – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу;

- описовий переклад – це лексико-граматична трансформація, за якої лексична одиниця МО замінюється словосполученням, яке дає її пояснення або визначення (наприклад: nachbarrechtlich – суміжний у правовому полі; gelegentlich – на разовій основі; das Immissionsschutzgesetz – Закон про захист навколишнього середовища від шкідливих викидів) [Бекрешева 2010];

- приблизний переклад – переклад, за якого зберігається основне значення слова, проте в мові мети слово відрізняється від мови оригіналу лексичним;

- переклад із допомогою аналога – одного із декількох можливих синонімів;

- переклад шляхом створення неологізму, неологізм у юридичній лінгвістиці передбачає наявність слова чи словосполучення, якого не існує в правовій системі мови перекладу [Карабан 2002].

Часто трапляються випадки комбінування цих трансформацій у процесі перекладу однієї термінологічної одиниці. Через деякі розбіжності в

граматичних, синтаксичних та морфологічних будовах англійської й української мов дуже часто доводиться під час перекладу використовувати різноманітні трансформації. Серед перетворень, що здійснюються в процесі перекладу, Я. Рецкер виділяє чотири елементарні типи:

1) перестановка;

2) заміна;

3) додавання (der Sicherheitsingenieur – інженер з техніки безпеки; die Abschlussfreiheit – свобода укладання договору; das Berufsbildungsgesetz – закон про професійно-технічну освіту тощо);

4) вилучення.

Ці види перетворень можуть поєднуватися один з одним, набуваючи при цьому характеру складних, комплексних трансформацій. Дослідивши чотири види трансформацій, можна зробити висновки, що через стислість англійських термінів під час перекладу на українську мову найчастіше застосовується додавання, а найрідше - вилучення [Рецкер 2009].

Використання граматичних трансформацій, таких як членування речення, об'єднання речень і перестановка, полягають у перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу [Комиссаров 2001].

Давайте розглянемо більш детально різноманітні види перекладацьких трансформацій, які використовуються у юридичному перекладі.

Одним із найпоширеніших способів поповнення лексичного складу мови є іншомовні **запозичення**. Процес запозичення іншомовних слів в будь-яку мову-реципієнт, тож і в українську, зумовлений складним комплексом лінгвальних і екстралінгвальних чинників, рівнем розвитку мови та її структурою, повнотою словникового запасу в мові-реципієнті [Попова 2002, с. 12].

Лексичне запозичення передбачає повне перенесення лексичної одиниці з вихідної мови у цільову, а не лише семантичний компонент. Воно може бути прямим та опосередкованим.

Пряме запозичення у перекладі може відбуватися за допомогою таких прийомів, як транскрипція та транслітерація.

Транскрипція передбачає повне відтворення графічної та звукової форми слова. У той час, як транслітерація це лише графічне відтворення іншомовного елемента засобами рідної мови.

Транскрипцію обирають, коли лексична одиниця перекладу є залежним членом речення або її значення у транскрибованому вигляді буде зрозумілим із змісту тексту [Бараненкова 2014, с.9].

Транслітерацією нерідко називають і практичну транскрипцію іншомовних слів засобами національного алфавіту з урахуванням їх вимови. Вимога практичної транскрипції - якомога точніше передати звучання і зберегти морфемну будову слова та графічні особливості [Кочерган 2001].

На нашу думку, не слід ототожнювати ці поняття. Розглянемо приклад німецького скорочення GmbH (укр. товариство з обмеженою відповідальністю). На перший погляд, це поняття має прямий відповідник в українській мові – ТОВ. Проте структурна відмінність апаратів влади в Україні та Німеччині змушує перекладачів з обережністю ставитися до схожих, на перший погляд, понять. Свідченням цього є пряме запозичення з німецької мови за допомогою транслітерації – ГмбХ.

Однак, значна кількість перекладачів тяжіє до повного «одомашнення» іншомовних елементів. Свідченням цього можна вважати передачу не лише графічної форми скорочення GmbH – ГмбХ, але повне відтворення його звукової форми засобами української мови, а саме – ГмбХ.

У разі відсутності необхідного аналогу у цільовій мові перекладачі дуже часто вдаються до калькування.

Калькування – процес творення нових слів, словосполучень, фразеологізмів, при якому засвоюється тільки значення та принцип організації іншомовної одиниці, що передається засобами мови [Рецкер 1975].

З наведеного визначення випливає, що калька – це семантичне запозичення. Типовим прикладом семантичного запозичення є просторові прикметники «правий» та «лівий», які в політичному дискурсі набули значення «консервативний» та «революційний» відповідно.

Проте, думки вчених щодо тлумачення кальок є розбіжними. Ряд дослідників ототожнює запозичення і кальки, називаючи їх своєрідним видом запозичення (Р.Будагов, О.Ахманова та ін.). Протилежну думку проводить Л. П. Єфремов. На ряді прикладів Л. П. Єфремов досить переконливо показує, що ні за способом виникнення (словотворення, переосмислення), ні в плані вираження, ні щодо об'єкта калькування, лексичні кальки не можуть бути запозиченими словами [Остроушко 2010].

На нашу думку, обидва твердження є правильними. Розбіжність викликає лише сфера застосування цього терміну. Якщо застосування терміну «калька» у значенні «запозичення» видається доцільнішим у галузі мовознавства, то можна стверджувати, що «калька – це буквальный переклад» у межах перекладознавства.

Калькування правничих термінів може бути повним або частковим, часто супроводжується елементами транскрипції або транслітерації, поєднується з формально-структурними перетвореннями ("трансформаціями"), які визначаються нормами ЦМ (часткове калькування: Innenpolitik f. – внутрішня політика, Regierungskonferenz f. – урядова конференція; повне калькування: Amtsblatt n. – Офіційний вісник, Ausschuss der Ständigen Vertreter (нім.) – Комітет постійних представників (укр.) тощо [Касяненко 2013, с. 162].

На початку ми стверджували, що запозичення може бути прямим та опосередкованим. Опосередковані запозичення - запозичення, які проникли із однієї мови до іншої через посередництво третьої мови (це вже запозичення запозиченого слова) [Комиссаров 2001].

Несформованість української фахової правничої мови – це один із наслідків історично обумовленої залежності української мови від російської.

Проблема калькування з російської мови у перекладі німецькомовних правничих текстів українською мовою є однією з найбільш нагальних в українському перекладознавстві. Так, наприклад, постійними стали у щоденному вжитку в межах політичного дискурсу такі кальки, як: керуючий (рос. руководящий), головуючий (рос. главенствующий), трудовий спір (рос. трудовой спор) тощо. Такі лексеми повинні вилучатися із фахової юридичної комунікації, оскільки вони порушують норми літературної української мови.

Отже, іншомовні запозичення не завжди є адекватним перекладацьким рішенням. З одного боку, вони можуть бути єдиним доцільним варіантом перекладу, з іншого – адаптація запозичень повинна відповідати внутрішній структурі мови.

Серед перекладацьких прийомів відтворення семантики слів лідирує модуляція. **Модуляція**, або **смысловий розвиток** – це заміна слова або словосполучення мови перекладу на слово або словосполучення на мові перекладу, значення яких можна вивести логічним шляхом з початкового значення [Лисенко 2017].

Практично мова йде про заміни в рамках відношень: причина – наслідок, процес – результат, частина – ціле, суб'єкт діяльності – інструмент – продукт діяльності, предмет – його функція – його властивість тощо [Чепурна 2011, с.2].

Логічні, або родові та видові відношення, закладені в основу багатьох терміносистем. Їх можна класифікувати таким чином [Шаблій 2012]:

1. «вертикальні» – відношення роду до виду та навпаки: статут – закон, процесуальне право – цивільний процес, кримінальний процес;
2. «горизонтальні» – відношення логічної координації (родове поняття поділяється за тими самими засадами): розшукова версія – слідча версія; особиста справа (про особу) – особова справа (стосовно документів); короткостроковий договір – безстроковий договір; докази захисту – докази обвинувачення; кваліфікована крадіжка – некваліфікована крадіжка;

3. «діагональні» – горизонтальні + вертикальні відношення: цивільна дієздатність – обмежена дієздатність; ненавмисне діяння – обманне діяння; двостороння конвенція – міжнародна конвенція; позаштатний консул – генеральний консул; осудна особа – дієздатна особа.

Найпоширеніші випадки смислового розвитку, за Я. Рецкером, вкладаються в схему причина → процес → наслідок. Відповідно, можуть бути такі його різновиди [Рецкер 1975, с. 204]:

- 1) заміна процесу його причиною (під процесом мають на увазі виражену дієсловом-присудком дію чи стан);
- 2) заміна процесу його наслідком;
- 3) заміна причини процесом;
- 4) заміна наслідку процесом;
- 5) заміна наслідку причиною;
- 6) заміна причини наслідком.

Розглянемо детальніше на прикладах:

• *außerordentlich* – екстрений, виключний → позаплановий: процес → наслідок.

• *das Einigsein* – згода, єдність *mit j-m/über etwas einig sein* – погоджуватись з кимось/чимось → згода: процес → наслідок;

• *eine Willensübereinstimmung der Parteien* – спільне волевиявлення сторін
Übereinstimmung – співпадіння, відповідність → спільний: процес → результат;

• *Arbeit unter Tage* – робота під землею (в шахті) робота під землею – чому? – немає денного світла, незрозуміло надворі день чи ніч: причина → наслідок;

• *das Zustandekommen* – подія *zustandekommen* – виникати, відбуватися → подія: процес → результат.

Отже, ми переконалися, що у цілих словосполученнях може бути закодовано значення, яке значно легше відтворити, послуговуючись причинно-наслідковим зв'язком та іншими логічними зв'язками.

Доволі часто при перекладі юридичних текстів також прибігають до описового перекладу.

Описовий переклад – це спосіб перекладу, який передбачає відтворення семантики іншомовної лексичної одиниці або словосполучення, закладеної лінгво-культурним аспектом вихідного тексту шляхом опису.

Зазвичай, описовий переклад застосовується у перекладі безеквівалентної лексики, а також для відтворення лексико-граматичних структур, притаманних вихідній мові, але відсутніх у цільовій.

Часто описовий переклад застосовують також через особливості вживання даного слова в контексті. Якщо, під час роботи над текстом, перекладач має змогу вибрати вид перекладу, то необхідно керуватися особливостями контексту [Брандес 2001, с.9].

До описового перекладу висувають такі вимоги [Виноградов 2001, с. 48]:

1. переклад повинен точно відбивати основний зміст позначеного терміном поняття;
2. опис не повинен бути надто докладним;
3. синтаксична структура словосполучення не повинна бути надто докладною.

Разом з тим, описовий переклад має низку недоліків [Абабілова 2015, с.127]:

- 1) при його застосуванні можливо неточне або нечітке тлумачення змісту поняття, позначеного неологізмом;
- 2) описове словосполучення порушує таку вимогу до термінів, як стислість (а тому такі багатослівні терміни не мають дериваційного потенціалу).

Поглянемо на типові приклади застосування описового перекладу:

- *der Heimarbeiter* – той, що працює вдома (або разом із членами сім'ї);
- *das Abfallgesetz* – Закон про безвідходні технології та переробку відходів;

- nachbarrechtlich – суміжний у правовому полі;
- das Immissionsschutzgesetz – Закон про захист навколишнього середовища від шкідливих викидів;
- diktiertter Vertrag – договір, укладений під примусом;
- die Pfandverordnung – Постанова про тору багаторазового використання;
- die Berichtspflicht – обов’язок подання звітів;
- der Lizenzvertrag – договір про видачу ліцензії;
- gelegentlich – на разовій основі;
- die Generalklausel – застереження, що стосується застосування норм;
- die Sozialklausel – застереження у випадку оренди житлового приміщення.
- obrigkeitlich – той, що походить від органів влади;

Зважаючи на зазначені недоліки, рекомендується застосовувати описовий переклад лише у тих випадках, коли жоден з інших прийомів не підходить.

Також існує багато способів для звуження та розширення семантики при перекладі, які ми зараз і розглянемо.

Генералізація або **узагальнюючий переклад** – це заміна мовної одиниці оригіналу, яка має більш вузьке значення, одиницею перекладу з більш широким значенням.

Генералізація застосовується в тих випадках, коли:

а) конкретне найменування якогось предмету є незрозумілим для адресата;

б) є зайвим в умовах даного контексту;

в) загальне значення є більш прийнятним зі стилістичних причин [Бекрешева 2010]. Наприклад: öffentliche Versorgungsunternehmen – житлово-комунальне господарство; der Aufenthaltsraum – приміщення для перепочинку тощо.

В українській мові необхідно робити заміну слова чи словосполучення, що мають більш широкий спектр значень, еквівалентом, який конкретизує значення згідно контексту або стилістичних вимог [Абабілова 2015, с.127].

Конкретизація або **уточнюючий переклад** – це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вузької семантики [Шевцова 2012, с. 175]. Наприклад: *richterliche Weisung* – рішення суду; *menschengerechte Gestaltung der Arbeit* – гідна організація праці тощо.

У деяких випадках при передачі терміну відбувається конкретизація. Наприклад, основне значення німецького слова "Vermutung" в українській мові - «припущення, підозра», але даний іменник має і більш вузьку сферу вживання, а саме мову права, і в даному випадку використовується термін «презумпція».

Аналогічне відбувається при перекладі слів "Widerspruch, Konflikt", які мають загальне значення «конфлікт». В юридичних текстах дані слова переводяться в залежності від контексту з конкретизацією значення. Найчастіше використовується значення «колізія». Це можна пояснити тим, що терміном «конфлікт» позначається більш гострий стан справ, і ця лексична одиниця є загальноприйнятною, в той час як слово «колізія» являє собою правовий термін.

Отже, передача німецьких термінів українською мовою вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів німецькою мовою і знання термінології рідною мовою.

При передачі науково-технічної та юридичної літератури з німецької мови українською важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

Взагалі юридичні терміни мають такі самі шляхи передачі з німецької мови українською, як і всі інші терміни. Головною проблемою перекладу юридичних термінів та термінів-словосполучень є їхня багатозначність не

тільки серед різних галузей науки, але й всередині самої юридичної галузі тексту.

РОЗДІЛ 3 СИНТАКСИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ В ЮРИДИЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

3.1. Синтаксичні труднощі при перекладі тексту Конституції

Текст законодавчого документу має свої специфічні ознаки, норми і правила використання мовних засобів залежно від призначення офіційно-ділового тексту та комунікативного завдання. Він має певну мету, виражає наміри автора, тобто, переконати, дати наказ, спонукати до певних дій, повідомити певну інформацію тощо. Такі тексти відображають суспільне життя через правові норми як правила належної і обов'язкової поведінки, виконуючи таким чином регулятивну функцію.

Правознавчий дискурс відрізняється високим ступенем інтертекстуальності – опори на прецедентні тексти та їх концепти. Інтертекстуальний зв'язок представлений у вигляді послань, статей, цитат, загальновідомих назв монографій та ін., які виконують відповідні функції (оціночну та референційну), які нам потрібно адекватно передати у тексті перекладу.

Правнича література Німеччини не позбавлена ознак авторського стилю і характеризується відносною довільністю у викладі думок, а отже – більшою мірою наповнена термінологічними синонімами, okazionalizмами та авторськими неологізмами. Це спонукає нас, перекладачів, більш творчо та нестандартно відноситися до перекладу. Тому перекладач зобов'язаний комбінувати методи перекладу художньої та наукової літератури з вимогами до перекладу нормативних документів.

Юридична мова – це мова юристів з їх конкретною термінологією та особливим лінгвістичним стилем, який значно відрізняється від повсякденної мови. Перекладач повинен знати правову систему країни вихідної мови,

термінологію і стиль, які використовуються в даній мові, а також мати поняття про правову систему країни, на мову якої здійснюється переклад.

Юридичні документи, поряд з іншими видами вузькоспеціалізованої документації, відносяться до числа тих, що представляють для перекладу особливу складність. Це пов'язане з високим ступенем відповідальності, покладеної на перекладача за якість роботи, яка вимагає високого ступеня точності та правильності перекладу. Помилки, допущені при перекладі юридичних текстів, можуть привести до неприпустимих наслідків.

При перекладі тексту юридичного змісту діє принцип заборони зміни початкового тексту, тому перекладачеві забороняється усувати двозначність тексту. Проблема полягає в тому, що в текстах законів або інших юридичних документах зустрічаються двозначності або неясності, а перекладач прагне знайти точне значення і передати його. Знов і знов виникає питання про те, чи існують які-небудь відмінності в правовій культурі, які зробили б переклад юридичних текстів неможливим або, принаймні, дуже складним.

Труднощі перекладу правового тексту полягають не у відсутності термінології цільової мови, а скоріше в культурній різниці між джерелом і цільовою системою. Така неможливість перекладу буде існувати, наприклад, якщо в правовій системі країни, на мову якої перекладається текст, відсутній юридичний інститут чи установа, яка є в первісній правовій системі.

Юридичні тексти характеризуються високим ступенем абстракції, складним понятійним апаратом, а також стилем, не завжди зрозумілим для непрофесіонала. На додаток до латинських термінів і аббревіатур часто незвичайні або застарілі слова ускладнюють розуміння правових текстів. Якість юридичних перекладів часто залежить від компетенції перекладача.

Перекладач повинен не тільки добре розбиратися в спеціальній юридичній термінології, але також розуміти зміст тексту, якій він перекладає, і, при необхідності, самостійно інтерпретувати його. Навіть якщо він сам не є фахівцем у галузі права, він повинен мати джерела інформації, словники та іншу довідкову літературу з даної спеціальності та вміти користуватися

ними. Інструментами перекладача в області юриспруденції є юридичні тексти та коментарі.

Текстові одиниці, за допомогою яких створюється правова норма (пункт, абзац, параграф, стаття чи розділ закону, положення, статут), прийнято називати нормативними актами, головним з яких є конституція.

Положення, викладені у тексті конституції, визнають та визначають у загальній формі окремі права та обов'язки, які уточнюються та конкретизуються у текстах інших документів, враховуючи різноманітні обставини їхньої дії.

Саме тому такою важливою є **синтаксична** цілісність та адекватність при перекладі конституції. Виходячи з цього пункту нам потрібно ретельно вивчити структуру речень, які превалюють у тексті Конституції. Речення ми можемо поділити на *прості* та *складні*. Візьмемо, наприклад, прості речення.

Основним типом простого речення у тексті Конституції є двоскладне, у якому обов'язкові два головні члени речення – підмет і присудок.

Безособовість викладу в таких законодавчих документах, як Конституція, виражається в тому, що офіційно-ділове мовлення уникає конкретного й особистісного, наприклад, для офіційно-документальних текстів характерне прагнення не вживати у якості підмета особисто-вказівні займенники, оскільки їх використання в контексті - при наявності в ньому більше одного іменника того ж роду - може суперечити вимогам точності і ясності викладу:

(нім.) *Zur Aufrechterhaltung oder Wiederherstellung der öffentlichen Sicherheit oder Ordnung kann ein Land in Fällen von besonderer Bedeutung Kräfte und Einrichtungen des Bundesgrenzschutzes zur Unterstützung seiner Polizei anfordern, wenn die Polizei ohne diese Unterstützung eine Aufgabe nicht oder nur unter erheblichen Schwierigkeiten erfüllen könnte. Zur Hilfe bei einer Naturkatastrophe oder bei einem besonders schweren Unglücksfall kann ein Land Polizeikräfte anderer Länder, Kräfte und Einrichtungen anderer Verwaltungen*

sowie des Bundesgrenzschutzes und der Streitkräfte anfordern [Rechts-, Amts- und Katastrophenhilfe, S. 29].

(укр.) З метою підтримання або відновлення громадської безпеки чи порядку, країна може у випадках, що мають особливе значення, просити сили та установи прикордонної охорони підтримати поліцію, якщо поліція не змогла б виконати завдання без цієї підтримки або лише з чималими труднощами. На допомогу у випадку стихійного лиха або особливо серйозної аварії країна може звернутися з проханням до поліцейських сил інших країн, сил та засобів інших установ, а також до прикордонної охорони та збройних сил.

Оскільки учасники ділового спілкування діють від імені державних установ, організацій, підприємств, фірм, тобто від імені юридичних осіб, то в силу цього особистий, суб'єктивний момент в офіційно-документальних текстах зводиться до мінімуму. У прикладі зв'язність речень в абзаці забезпечується через повторне вживання лексеми *ein Land*.

Присудок у сучасній німецькій мові характеризується за формою вираження двома основними видами – дієслівним та іменним. Дієслівний присудок в реченнях конституції буває за способом вираження простим і складеним.

Простий дієслівний присудок виражається способовими словоформами чи їх еквівалентами: (нім.) *Der Bundeskanzler bestimmt die Richtlinien der Politik und trägt dafür die Verantwortung.* (укр.) *Федеральний канцлер визначає політичні директиви та несе відповідальність за них*

Складений дієслівний присудок виражається інфінітивом і допоміжним дієсловом в одному із способів. Як допоміжне може виступати модальне дієслово, що позначає можливість, необхідність та обов'язковість: (нім.) *Der Bund kann durch Gesetz Hoheitsrechte auf zwischenstaatliche Einrichtungen übertragen* [Grundgesetz, S. 25]. (укр.) *Федеральний уряд може передавати суверенні права міждержавним установам.* У цьому реченні присудок є складним дієслівним та складається з 2 частин: модального дієслова «*kann*»,

що привносить значення можливості виконання дії, та інфінітиву «übertragen».

(нім.) *Den Gemeinden muss das Recht gewährleistet sein, alle Angelegenheiten der örtlichen Gemeinschaft im Rahmen der Gesetze in eigener Verantwortung zu regeln* [Grundgesetz, S. 26]. (укр.) *Муніципалітетам повинно бути гарантоване право регулювати всі справи місцевих громад, які знаходяться в їх підпорядкуванні, у рамках закону. Тут використаний також складний дієслівний присудок, проте модальне дієслово «*muss*» привносить значення необхідності виконання дії «*gewährleistet sein*».*

Як ми можемо побачити, складений дієслівний присудок може іступати у реченні як інфінітивна сполука. Крім зазначеного різновиду:

1) модальне дієслово *müssen/ können/ dürfen (nicht)* + *інфінітив актив/ пасив* – в юридичному дискурсі функціонують такі моделі предикативних конструкцій, як:

2) конструкція *haben/sein* + *інфінітив повнозначного дієслова*: (нім.) *Die Details über die Auszahlung der den einzelnen Kooperationspartnern zustehenden Beträge sind gesondert schriftlich festzuhalten*. (укр.) *Деталі про реквізити сплати сум, які належать окремим партнерам по співпраці, повинні бути записані окремо в письмовій формі.*

3) усталена конструкція «*Recht/Befugnis/Möglichkeit/Gelegenheit usw. haben*» з *інфінітивом повнозначного дієслова*: (нім.) *Die Abgeordneten haben Anspruch auf eine angemessene, ihre Unabhängigkeit sichernde Entschädigung. Sie haben das Recht der freien Benutzung aller staatlichen Verkehrsmittel*. (укр.) *Депутати мають право на адекватну компенсацію для забезпечення їх незалежності. Вони мають право користуватися всім громадським транспортом безкоштовно.*

4) особова форма повнозначного дієслова + *інфінітив повнозначного дієслова*: (нім.) *Die Vertragsparteien verpflichten sich, wechselseitig sämtliche zur Erfüllung dieser Kooperationsvereinbarung und der gemeinsamen Auftragsabwicklung benötigten Informationen zur Verfügung zu stellen*. (укр.)

Договірні сторони зобов'язуються взаємно надавати всю інформацію, необхідну для виконання цього договору про співпрацю та обробку спільного замовлення.

У фрагментах тексту, коли пояснюються права та обов'язки громадян Німеччини, дієслівні присудки *haben* та *sein* виконують роль частини сталого сполучення і мають є фразеологічним присудком. До таких словосполучень відносяться *auf etw. Anspruch haben*, *Befugnis haben*, *berechtigt sein*, *erforderlich sein*. Наприклад: (нім.) *Die Abgeordneten sind berechtigt, über Personen, die ihnen in ihrer Eigenschaft als Abgeordnete oder denen sie in dieser Eigenschaft Tatsachen anvertraut haben, sowie über diese Tatsachen selbst das Zeugnis zu verweigern.* (укр.) *Депутати парламенту мають право відмовитись давати свідчення про осіб, які довірили їм факти власності в якості депутатів або кому вони довірили ці факти, а також розповідати про ці факти.*

Про цей феномен пише О. Шаблій, вказуючи на те що для законодавчого підстилю, який реалізується у законах та інших нормативно-правових актах, характерною є законодавча фразеологія, представлена юридичними формулами, штампами кліше [Шаблій 2012, с. 52]

Іменний складений присудок виражається поєднанням дієслівної зв'язки з іменною частиною, яка може бути представлена іменником, прикметником, субстантивованим прикметником або прислівником:

(нім.) *Die in Absatz 2 Satz 1 Nr. 1 und 2 genannten Daten dürfen nach Maßgabe des § 18 Abs. 3 des Bundesverfassungsschutzgesetzes, auch in Verbindung mit § 10 Abs. 2 des Gesetzes über den Militärischen Abschirmdienst und § 8 Abs. 3 des Gesetzes über den Bundesnachrichtendienst, auf Ersuchen auch an die Verfassungsschutzbehörden des Bundes und der Länder, das Amt für den Militärischen Abschirmdienst und den Bundesnachrichtendienst übermittelt werden.*

(укр.) *По запиту, зазначені в першому абзаці другого пункту 1 і 2, можуть, відповідно до підрозділу (3) розділу 18 Федерального закону про*

захист Конституції, також у поєднанні із розділом 10 підрозділ 2 Закону про Контррозвідслужбу Збройних Сил та частину 3 розділу 8 Закону про федеральну розвідувальну службу - також передаються до федеральних та земельних конституційних органів захисту в Федеральний розвідувальний відділ Федеральних Збройних Сил та Федеральну розвідувальну службу.

Або в такому прикладі: (нім.) *Dieses «institutionelle Dreieck» erarbeitet die politischen Programme und Rechtsvorschriften, die in der ganzen EU gelten. Grundsätzlich schlägt die Kommission neue EU-Rechtsvorschriften vor, aber angenommen werden sie vom Parlament und vom Rat.*

(укр.) Ця «інституційна трійка» розробляє політичні програми та правові положення, що діють на території всього ЄС. Комісія пропонує принципово нові правові норми ЄС, але вони приймаються лише за згодою Парламенту та Ради ЄС.

Як ми можемо побачити на цих прикладах, синтаксична структура даних речень піддається певним змінам через наявність пасивних конструкцій та багатоскладних речень. Проте, незважаючи на це, речення, за своєю синтаксичною структурою, залишаються доволі близькими до мови оригіналу.

Виходячи з цього ми можемо побачити, що синтаксичний зв'язок у тексті Конституції є важливим аспектом для перекладу з німецької мови на українську. Ми можемо використовувати різноманітні лексичні та синтаксичні трансформації для більш адекватної передачі змісту юридичних текстів, проте ми не можемо сильно відхилитися від рамок МО, оскільки цим ми можемо занадто сильно вплинути на зміст тексту, що ми перекладаємо.

3.2. Синтаксичні труднощі при перекладі тексту Статуту

Статут відноситься до типу організаційних документів, що встановлюють основні принципи діяльності установи, організації тощо. Іншою рисою статутів є їх маркування, оформлення у вигляді рубрик, що

також спрямовує текст до чіткого, структурного та логічного спрямування. Така текстова структурованість направлена на ефективність процесу офіційно-ділової комунікації, а також визначає текст статуту, що має юридичну силу. Це обумовлює особливий характер текстової організації статуту: структурні частини тексту документа повинні бути точними, ясними, лаконічними.

Слід зазначити, що мова нормативно-правових документів має розповідний характер. У документах статутів, як правило, питальні та окличні речення не вживаються.

Функцію *підмета* у таких реченнях виконує як правило іменник-назва розділу статуту. Якщо, наприклад, йдеться про такий важливий аспект як збори членів спілки, то й в тексті буде фігурувати відповідний іменник: (нім) *Die Mitgliederversammlung wird vom Vorstand unter Einhaltung einer Frist von einem Monat schriftlich unter Angabe der Tagesordnung einberufen.* (укр.) *Загальні збори скликаються урядом із повідомленням за місяць до зборів у письмовій формі із зазначенням порядку денного.* При чому він не підлягає займенниковій заміні і буде багаторазово вживатись у наступних реченнях:

(нім.) *Die Mitgliederversammlung ist ohne Rücksicht auf die Zahl der erschienenen Mitglieder beschlussfähig.* (укр.) *Загальні збори є квортними незалежно від кількості присутніх членів.*

(нім.) *Die Mitgliederversammlung wird von einem Vorstandsmitglied geleitet.* (укр.) *Загальні збори очолює член правління.*

Присудок представлено 4-ма різновидами:

- простий присудок, що складається з одного морфологічного компонента: (нім.) *Über den Ausschluss entscheidet der Vorstand.* (укр.) *Уряд приймає рішення про виключення.*

- складений дієслівний присудок, що будується за схемою «модальне дієслово + актив повнозначного дієслова»: (нім) *Vereinsmitglieder können natürliche Personen oder juristische Personen werden.* (укр.) *Членами партії можуть бути фізичні або юридичні особи.*

- складений дієслівний присудок, що будується за схемою «модальне дієслово + пасив повнозначного дієслова»; сюди ж відносяться конструкції з імперативною модальністю: (нім) *Über die Beschlüsse der Mitgliederversammlung ist ein Protokoll anzufertigen.* (укр) *Протокол складається про рішення загальних зборів.* Також у подібних конструкціях ми можемо побачити розповсюджену синтаксичну трансформацію – перестановку слів.

Пасивні конструкції, у свою чергу, супроводжуються модальними дієсловами зі значенням можливості та обов'язковості, що повністю відповідає комунікативним стратегіям нормативно-правової документації: (нім) *Eine Jahreshauptversammlung muss mindestens alle 12 Monate durchgeführt werden. Die Mittel des Vereins dürfen nur für die satzungsmäßigen Zwecke verwendet werden.* (укр.) *Щорічні загальні збори повинні проводитись щонайменше кожні 12 місяців. Кошти партії можуть бути використані лише у встановлених законом цілях*

- складеним іменний присудок, що вживається здебільшого у непоширених реченнях, якщо треба підкреслити особливу важливість та однозначність положення статуту: (нім) *Der Verein ist selbstlos tätig; er verfolgt nicht in erster Linie eigenwirtschaftliche Zwecke. Geschäftsjahr ist das Kalenderjahr.* (укр.) *Партія працює безкорисливо; вона не переслідує передусім власних економічних цілей. Фінансовий рік - календарний рік.*

Не дивлячись на те що, калькування, модуляція, описовий переклад та інші подібні трансформації є передусім лексичними, вони так само сильно впливають на синтаксичну структуру тексту мови перекладу.

Калькування – це «буквальний переклад, який передає в новій мові структуру значення мовних знаків оригіналу з найвищою точністю зі зміною лише позначника.» [Пілецький 2000, с. 73]. В процесі калькування відтворюється основне значення слова або первинна семантична функція слова (термін Є. Куриловича).

Розглянемо уривок перекладу Загальної української статуту ФРН на українську мову: (нім.) *Die Führerinnen und Führer der Einheiten und*

Teileinheiten haben durch die Überschaubarkeit ihres Verantwortungsbereiches die Möglichkeit, alle ihre Soldatinnen und Soldaten persönlich kennenzulernen.
(укр.) *Через невелику кількість солдатів під їх крилом, керівники підрозділів та суб'єктів повинні особисто знати про своїх підлеглих.*

Модуляція

Як показує практика, при перекладі складних юридичних термінів можливе використання смислового розвитку поняття (модуляція): (нім.) *Folgende Großverbände stehen dem ACE- Scnelleingreifkorps zur Verfügung: ... gekaderte Divisionen unter nationaler Führung: eine britische Division mit italienischer Komponente, eine britische Division mit dänischer Komponente und eine italienische Division mit portugisischer Komponente.* (укр.) *Основні частини і з'єднання, які виділяються корпусу, складаються з: дивізій рамочного типу, очолюваних однією країною: однією англійською з італійським компонентом, однією англійською з датським компонентом і однією італійською з португальським компонентом.*

Можливість використання модуляції при перекладі термінів пояснюється дедуктивним характером даної трансформації «від загального до приватного». Денотат, представлений в своїй цілісності в МО, показаний в МП через свої складові частини: *Großverbände* – «частини і з'єднання».

Юридичний переклад не дарма вважається одним з найбільш складних видів перекладу. Загалом це обумовлено тим, що при перекладі юридичних термінів як з української мови на німецьку, так і навпаки, звичайних навичок перекладача недостатньо. Юридичний переклад не може бути здійснений правильно без використання спеціальних знань у відповідній області права, без знання специфіки конкретного виду правовідносин [Ожегов 1992, с. 12].

Таким чином, юридичний переклад вимагає від перекладача знань не тільки мови, але й правової системи різних держав. Необхідно орієнтуватися в діючому законодавстві, а також володіти спеціальною лексикою та знати про особливості використання іноземної юридичної термінології в конкретному контексті.

Юридичний переклад завжди пов'язаний з певними труднощами – зокрема, неможливо перевести Конституцію, Статут, нормативний акт, договір та інші документи, не розбираючись у деталях використання німецької юридичної термінології.

3.3. Синтаксичні труднощі при перекладі тексту Витягів

В якості матеріалу для цього дослідження були обрані тільки лексеми з вузькою термінологічною семантикою. Хоча більшість юридичних термінів переводяться за допомогою еквівалентів, перекладач нерідко змушений вдаватися в різного роду трансформацій, як граматичних, так і лексичних в силу лексичних і структурних відмінностей німецької та української мов.

Метою застосування таких трансформацій є досягнення еквівалентності між німецькими і українськими термінами, а також ясності і однозначності термінів мови перекладу. Однак при аналізі було встановлено, що застосування різних типів трансформацій не завжди обумовлено видом, структурою або семантикою терміну і співвідношення трансформацій, що застосовуються в тих чи інших випадках, відрізняється від групи до групи.

У зв'язку з цим було прийнято рішення відмовитися від класифікації за типом трансформацій, так як подібний підхід не дозволяв провести в достатній мірі структурований аналіз матеріалу. В рамках цього дослідження було прийнято рішення покласти в основу класифікації форму передачі термінів:

1. Передача зі збереженням структури оригіналу
2. Передача зі зміною структури оригіналу
3. Передача за допомогою еквівалентних структур

Зараз ми розберемо різноманітні підходи до того, як ми зможемо точно та адекватно передати терміни, які використовуються в різноманітних типах витягів.

Передача зі збереженням структури оригіналу

Переклад таких термінів може здійснюватися передачею їх еквівалентами, як з точки зору структури, так і з точки зору семантики, як представлено в прикладах нижче: Ständiges Einspruchsgremium – «постійний Апеляційний орган»; besondere oder zusätzliche Regeln – «спеціальні або додаткові правила»; Gemeinsamer Markt – «загальний ринок»; einschlägige Bestimmungen – «відповідні положення».

Однак в деяких випадках перекладач, зберігаючи структуру оригіналу, вдається до лексичних трансформацій:

Модуляція / смисловий розвиток: Allgemeine Bestimmungen – «загальні положення»; Allgemeines Abkommen über den Handel mit Dienstleistungen – «Генеральна угода про торгівлю послугами».

Один і той же прикметник в складі розглянутих термінів передається на українську мову різними способами. Атрибут allgemein в першому випадку перекладається на українську мову за допомогою свого основного значення загальний. Однак у другому прикладі перекладач вдається до модуляції.

Для даного типу угод використовується термін генеральна угода, так як вона встановлює всі основні, або генеральні, принципи регулювання соціально-трудових відносин між сторонами.

Förmliche Gegendarstellungen – «офіційні спростування»;

Прямий переклад прикметника förmlich – формальний, тлумачиться як «вироблений за формою / в законному порядку». Використовуючи прийом смислового розвитку, перекладач вживає атрибут офіційний як української відповідності, так як спростування, що надходять в законному порядку, вважаються офіційними. Hohe Beamte – «старші посадові особи»; У представленому словосполученні детермінує компонент hohe, який виступає в значенні «обіймає вищу позицію».

Тому за допомогою прийому смислового розвитку можна провести аналогію з виразом «старший за званням» і передати даний атрибут прикметником старший. Крім цього, субстантивованій прикметник Beamte передається за допомогою словосполучення з підрядним зв'язком

узгодження, в якому присутній додатковий компонент особи. Таке додавання обумовлено тим, що без нього прикметник «посадові» не мав б сенсу, як у випадку з парою Dritte – «треті особи». У терміна Beamter також є варіант перекладу на російську українську мову словом «чиновник», проте даний варіант є більш вживаним для загальної, непрофесійної мови і може навіть мати негативну семантику «байдужий працівник» при вживанні в розмовній мові. Саме тому відповідність «посадові особи» є більш прийнятним для перекладу правового документа.

Антонімічний переклад: Nicht öffentliche Tagung – «закрите засідання»; Атрибут nicht öffentlich має на увазі, що на засідання допускаються лише члени організацій, які проводять це засідання. Так як варіант не відкрите засідання є двозначним і не дозволяє досягти точності і ясності в передачі терміна на українську мову, перекладач вдається до антонімічного перекладу «закрите засідання».

Передача зі зміною структури оригіналу

Приклади даної групи також можна розподілити за кількома підгрупами в залежності від виробленої при перекладі трансформації:

Заміна визначень в препозиції на причетні обороти: Einvernehmlich erzielte Lösungen – «рішення, прийняті за взаємною згодою»; Die beschwerdeführende Partei – «сторона, яка подала скаргу, яка скаржиться сторона»;

Граматична трансформація даного виду є типовою для таких структур і обумовлена особливостями німецької та української мови, тому дієприкметник минулого часу в препозиції erzielte, передається на українську за допомогою дієприкметника «прийняте». В даному випадку так само має місце прийом **модуляції**, так як німецький варіант скоріше відображає процес досягнення згоди, а дієприкметник «прийняте» – результат. Прислівник einvernehmlich, що позначає «взаємоприйнятний», тобто, з яким згодні всі сторони, також піддається модуляції при перекладі: в українській йому відповідає прийменникова група за взаємною згодою.

Опущення компонентів: В підбраному матеріалі зустрівся тільки один приклад, при перекладі якого відбувається опущення деяких лексичних компонентів: *unter die Vereinbarung fallende Übereinkünfte* – «охоплені угоди»

Передаючи на українську мову назви угод *unter die Vereinbarung fallende Übereinkünfte*, перекладач навмисно опускає прийменникову групу *unter die Vereinbarung*, так як з контексту самої домовленості стає зрозуміло, що маються на увазі угоди, на які поширюється її дія. Крім того, при передачі всіх компонентів прикладу в українській мові виникла б тавтологія, так як німецькі терміни *Vereinbarung* і *Übereinkunft* можуть мати в українській один і той же переклад – угода.

Опущення в перекладі – це еліпсис семантично-надлишкових слів, воно здійснюється з метою:

- а) усунення надмірності;
- б) прагнення уникнути явищ, не властивих мові перекладу;
- в) наміру уникнути стилістичного навантаження;
- г) можливості здійснювати компресію тексту для усунення його надмірного «роздування»;
- г) прагнення до максимальної конкретності [Волченко 2015, с.253].

Додавання – це вид трансформації, при якому в перекладі використовуються додаткові лексичні одиниці для передачі імпліцитних елементів змісту оригіналу.

Часто цей прийом застосовується при перекладі для запобігання викривлення змісту у мові перекладу [Виноградов 2001, с. 48]. Наприклад: *der Sicherheitsingenieur* – інженер з техніки безпеки; *die Abschlussfreiheit* – свобода укладання договору; *das Berufsbildungsgesetz* – закон про професійно-технічну освіту тощо.

Звуження семантики шляхом генералізації та опущення трапляються значно рідше у перекладі, оскільки існує ризик хибного тлумачення вихідного тексту. Хоча нагромадження тексту також негативно впливає на

якість перекладу, проте у випадку правничих текстів додаткове пояснення є необхідним.

Окрім уже зазначених перекладацьких прийомів, виокремлюємо також **конверсію** – перехід слова із однієї частини мови в іншу. Наприклад, прикметник → іменник: *privatautonome Gestaltung* – приватна автономія оформлення; *die anteiligen Betriebskosten* – частка витрат на комунальні послуги; *er ist nicht dafür zuständig* – це не в його компетенції.

Говорячи про конверсію як про перехід частин мови, ми часто стикаємося з певними труднощами: по-перше, яку частину мови слід вважати вихідною (особливо якщо це службові слова); по-друге, взаємний перехід частин мови як процес сам по собі є відірваним від реальності, оскільки одна частина мови переходить в іншу не в ізольованому вигляді, а лише у реченні (висловлюванні) [Нельга 2018, с.13].

Відмінність внутрішніх структур німецької та української мов зумовлює доцільність застосування цього прийому, оскільки він допомагає уникнути штучності сприймання тексту реципієнтом.

Описовий переклад: У досліджуваному документі нам зустрівся тільки один випадок застосування описового перекладу: *Die plurilaterale Handelsübereinkunft* – «торговельна угода з обмеженою кількістю учасників»; У першому прикладі переклад прикметника *plurilateral*, утвореного від латинських коренів *pluralis* – множинний, різноманітний і *latus* – сторона, за допомогою еквівалентного українського прикметника не представляється можливим. Під таким терміном мається на увазі угода, в якому приймають участь не всі країни-члени СОТ, тому на українську його назва передається за допомогою описового перекладу. Але в інших документах зустрічається термін плурілатеральні угоди, так само утворений від латинських коренів.

У той же час, аналогічний термін в наступному прикладі, який так само включає в себе атрибут, утворений від латинських коренів, передається на українську мову за допомогою еквівалентної структури та іншої лексичної

трансформації: Das multilaterale Handelssystem – «багатостороння торговельна система»;

Тут, на відміну від першого прикладу, вид торговельної системи multilateral передається за допомогою прикметника-еквівалента багатостороння. Воно є перекладом латинських компонентів multum – «велика кількість» і latus – «сторона і відображає сенс назви торгової системи, в якій беруть участь більше двох суб'єктів міжнародного права, і кожен користується привілеями у відносинах з іншими партнерами».

Аналітичні дієслівні конструкції

Приклади цієї підгрупи є найбільш частотними серед канцеляризмів. Такі конструкції поширені як в українській, так і в німецькій мові, при цьому їх співвідношення в обох мовах приблизно однакове. Однак способи перекладу можуть різнитися залежно від контексту.

Передача за допомогою еквівалентних структур

Часто приклади даної підгрупи переводяться такими ж аналітичними дієслівними структурами з еквівалентним значенням: zur Kenntnis bringen – «доводити до відома», Einigung erzielen – «досягти угоди»

При передачі деяких з них на українську мову часто мають місце лексичні трансформації.

Модуляція: Eine Frage zur Sprache bringen – «поставити питання», Standpunkte werden zu Protokoll genommen – «думки повинні бути зафіксовані», ein Mitglied ist der Auffassung, dass - «член вважає, що».

Аналітичні дієслівні конструкції можуть замінюватися при перекладі однокореневими дієсловами, як продемонстровано в прикладах вище. Форма zur Sprache bringen може перекладатися як озвучити, а якщо хтось озвучує питання, іншими словами, ставить його перед реципієнтами, то при перекладі з допомогою смислового розвитку можна передати дану конструкцію стійким виразом поставити питання.

Аналітична структура zu Protokoll nehmen зі значенням включати в протокол, передається більш лаконічним способом. За допомогою прийому

модуляції дієслово nehmen, загальноприйнятий переклад якого звучить як брати, передається українським дієсловом фіксувати. Протокол є письмовою фіксацією будь-якої інформації, пов'язаної з офіційною взаємодією сторін договору, тому все, що береться до протоколу, фіксується письмово.

Крім того перекладач опускає іменник Protokoll. В даному пункті угоди, де мова йде про участь сторін у розгляді доповідей третейських груп, реципієнт може зрозуміти з контексту, що в ході даного розгляду ведеться протокол, тому компонент опускається без особливого зміни змісту висловлення. Вираз der Auffassung sein так само переосмислюється при передачі на українську мову. Значення конструкції «бути будь-якого думки про щось» перекладається простим однокореневим дієсловом з синонімічним значенням «вважати», так як українська аналітична структура зазвичай не використовується для приєднання об'єктного додаткового речення, як в даному випадку.

Провівши детальний аналіз передачі термінів німецької мови права на українську мову, ми прийшли до висновку, що використання трансформацій може по-різному відбиватися на тексті перекладу. Так, наприклад, наприклад ми можемо побачити, що лексичні трансформації мають чималий вплив на синтаксичну структуру юридичних текстів та навпаки.

У більшості випадків модуляція, конкретизація, описовий переклад і додавання компонентів допомагають домогтися однозначності терміну і сприяють кращому розумінню його значення. Іноді додавання смислових компонентів надає терміну більш офіційного забарвлення.

Прийоми генералізації і опущення компонентів сприяють усуненню надмірності і тавтології, а також спрощують термін, роблячи його більш доступним для некваліфікованого реципієнта.

Підсумовуючи вищесказане, слід наголосити на тому, що перекладач, працюючи над правничою літературою, насамперед мусить чітко передати у перекладі термінологічно-поняттєві особливості тексту, з урахуванням того, наскільки дана інформація може бути сприйнята адресатом.

Хоча саме відтворення авторського стилю і є обов'язковим, воно повинно підпорядковуватися вищезгаданому принципу.

Отже, ми можемо підсумувати, що синтаксична структура речень піддається певним змінам через наявність пасивних конструкцій та багатоскладних речень. Проте, незважаючи на це, речення, за своєю синтаксичною структурою, залишаються доволі близькими до мови оригіналу.

Виходячи з цього ми можемо побачити, що синтаксичний зв'язок у правничих текстах є важливим аспектом для перекладу з німецької мови на українську. Ми можемо використовувати різноманітні лексичні та синтаксичні трансформації для більш адекватної передачі змісту юридичних текстів, проте ми не можемо сильно відхилятися від рамок мови оригіналу, оскільки цим ми можемо занадто сильно змінити зміст тексту, що ми перекладаємо.

Таким чином, юридичний переклад вимагає від перекладача знань не тільки мови, але й правової системи різних держав. Необхідно орієнтуватися в діючому законодавстві, а також володіти спеціальною лексикою та знати про особливості використання іноземної юридичної термінології в конкретному контексті.

ВИСНОВКИ

Текст законодавчого документу має свої специфічні ознаки, норми і правила використання мовних засобів залежно від призначення офіційно-ділового тексту та комунікативного завдання. Він має певну мету, виражає наміри автора, тобто, переконати, дати наказ, спонукати до певних дій, повідомити певну інформацію тощо. Такі тексти відображають суспільне життя через правові норми як правила належної і обов'язкової поведінки, виконуючи таким чином регулятивну функцію.

Безеквівалентна лексика є однією з найскладніших лексичних груп з точки зору перекладу. Головним завданням перекладача є передати національний колорит та історичну самобутність, одночасно адаптувати для читача цільової мови максимально зрозуміло, що вимагає неабиякої майстерності та високої фахової компетентності.

Юридичний переклад завжди пов'язаний з певними труднощами – зокрема, неможливо перевести Конституцію, Статут, нормативний акт, договір та інші документи, не розбираючись у деталях використання німецької юридичної термінології.

Взагалі юридичні терміни мають такі самі шляхи перекладу з німецької мови українською, як і всі інші терміни. Головною проблемою перекладу юридичних термінів та термінів-словосполучень є їхня багатозначність не тільки серед різних галузей науки, але й всередині самої юридичної галузі тексту.

Провівши детальний аналіз передачі термінів німецької мови права на українську мову, ми прийшли до висновку, що використання трансформацій може по-різному відбиватися на тексті перекладу.

Відмінність внутрішніх структур німецької та української мов зумовлює доцільність застосування різноманітних трансформацій, оскільки вони допомагають уникнути штучності сприймання тексту реципієнтом.

Звуження семантики шляхом генералізації та опущення трапляються не часто у перекладі, оскільки існує ризик хибного тлумачення вихідного

тексту. Хоча нагромадження тексту також негативно впливає на якість перекладу, проте у випадку правничих текстів додаткове пояснення є необхідним.

У більшості випадків модуляція, конкретизація, описовий переклад і додавання компонентів допомагають домогтися однозначності терміну і сприяють кращому розумінню його значення. Іноді додавання смислових компонентів надає терміну більш офіційного забарвлення.

Прийоми генералізації і опущення компонентів сприяють усуненню надмірності і тавтології, а також спрощують термін, роблячи його більш доступним для некваліфікованого реципієнта

Підсумовуючи вищесказане, слід наголосити на тому, що перекладач, працюючи над правничою літературою, насамперед мусить чітко передати у перекладі термінологічно-поняттєві особливості тексту, з урахуванням того, наскільки ця інформація може бути сприйнята адресатом.

Хоча відтворення авторського стилю є обов'язковим, воно повинно підпорядковуватися вищезгаданим принципам.

Як ми можемо побачити на прикладах, представлених у роботі, синтаксична структура речень в обох мовах піддається певним змінам через наявність пасивних конструкцій та багатоскладних речень. Проте, незважаючи на це, речення, за своєю синтаксичною структурою, залишаються доволі близькими до мови оригіналу.

Виходячи з цього ми можемо побачити, що синтаксичний зв'язок у текстах Конституції та Статуту є важливим аспектом для перекладу з німецької мови на українську. Ми можемо використовувати різноманітні лексичні та синтаксичні трансформації для більш адекватної передачі змісту юридичних текстів, проте ми не можемо сильно відхилятися від рамок мови оригіналу, оскільки цим ми можемо занадто сильно вплинути на зміст тексту, що ми перекладаємо.

При передачі науково-технічної та юридичної літератури з німецької мови українською важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

Під час перекладу німецьких юридичних термінів українською мовою слід спиратися на знання про специфіку термінів як лексичних одиниць та орієнтуватися на тематику тексту з тим, щоб уникнути неправильного вибору варіанту перекладу, оскільки подекуди трапляються омонімічні терміни.

Таким чином, юридичний переклад вимагає від перекладача знань не тільки мови, але й правової системи різних держав. Необхідно орієнтуватися в діючому законодавстві, а також володіти спеціальною лексикою та знати про особливості використання іноземної юридичної термінології в конкретному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абабілова Н. М. Особливості перекладу термінів українською мовою / Н. М. Абабілова, В. Л. Білокамінська. – URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/318.pdf>.
2. Балахтар В. В. Адекватність та еквівалентність перекладу / В.В. Балахтар, К.С. Балахтар // Буковинська державна фінансова академія. – 2011. – URL: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm>.
3. Бараненкова Н. А. Експлікація як спосіб перекладу безеквівалентної лексики науково-технічного стилю / Н. А. Бараненкова, С. В. Литвин // *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. Серія : Філологія. Педагогіка. – 2014. – Вип. 4. – С. 6-13.
4. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). – М., 1975. – 240 с.
5. Безеквівалентна і фонова лексика як категорії лінгвокраїнознавства – URL: http://studopedia.com.ua/1_69486_bezekvivalentna -leksika-i-realiya.html
6. Бекрешева Л. О. Теорія і практика перекладу: Курс лекцій / Л. О. Бекрешева // Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля. – 2010. – 96 с.
7. Брандес М. П. Предпереводоведческий анализ текста / М. П. Брандес, В. И. Провоторов. - М. : Тезаурус, 2001. - 240 с.
8. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / Виноградов В. С. - М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. - 240 с.
9. Волченко О. М. Граматичні трансформації в англо-українському художньому перекладі / О. М. Волченко, В. В. Нікішина // *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Серія : Філологічна. – 2015. – Вип. 54. – С. 252-254.

10. Джемко Л. Практические аспекты юридического перевода договоров с английского на русский язык / Л. Джемко – URL: <http://fridge.com.ua/2011/07/osobennosti-perevoda-uridicheskikh-tekstov/>
11. Гарбовский Н. К. Теория перевода / Н.К. Гарбовский. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 544 с.
12. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І. Карабан. - Вінниця: Нова книга, 2002. - 207 с.
13. Карабан В.І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову / В.І. Карабан. - Вінниця : Нова книга, 2003. - 126 с.
14. Касяненко Д. Лексико-семантичні процеси в термінології правового євролекту та їхнє відтворення у перекладі / Д. Касяненко // *Мовні і концептуальні картини світу*. – 2013. – Вип. 2. – С. 159-165.
15. Клименко Т. А., Сердюк О. В. Особливості юридичної термінології в українській та англійській мовах / Лінгвістика. Лінгвокультурологія: зб. наук. пр.: *Іншомовний дискурс: складники, проблеми та навчання*. – Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2016. – Т. 9. – С. 85-91.
16. Кодола Я. І. Основні способи передачі безеквівалентної лексики / Кодола Я. І. – 2012. – URL: https://knowledge.allbest.ru/languages/3c0a65635b3ac79a4c43a89421306d27_0.html.
17. Козак Т. Б. Адекватність та еквівалентність перекладу / Т. Б. Козак // Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія Філологічна. – 2012. – №25. – С. 56–57.
18. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода. Учебное пособие / Комиссаров В. Н. - М. : Высш. шк., 2000. - 348 с.
19. Комиссаров В. Н. Практикум по переводу с английского языка на русский: учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. / Комиссаров В. Н. - М. : Высш. шк., 1990. - 253 с.
20. Комиссаров В. Н. Слово о переводе (очерк лингвистического учения о переводе) / Комиссаров В. Н. - М. : Международные отношения, 1990. - 216 с.

21. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2001. – 424 с.
22. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз./В. Н. Комиссаров – М. : 2004. – 56с.
23. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / М. П. Кочерган – К. : Видавничий центр “Академія”, 2001. – 368 с.
24. Латышев Л. К. Курс перевода. Эквивалентность перевода и способы её достижения / Л. К. Латышев. - М. : Международные отношения, 1981. - 198с.
25. Латышев Л. К. Перевод: теория, практика и методика преподавания / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. - М. : Академия, 2003. - 192 с.
26. Лисенко А. О. Лексичні трансформації у перекладі суспільно-політичних текстів з української мови німецькою / А. О. Лисенко, О. О. Константінова // Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. – Том 1, № 9, 2017. – с. 50.
27. Миропольська Н. Є. Мистецтво слова в структурі художньої культури учня: теорія і практика / Н. Є. Миропольська - К.: Парламентське видавництво, 2002. - 204 с.
28. Нельга К. Ю. Порівняльна характеристика перекладу конверсії в англійській та німецькій мовах / 78 с. – URL: <https://bit.ly/2Bv2yAe>
29. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М., 1992.
30. Орфоепія. Транскрипція і транслітерація / Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2001. – 368 с. – URL: https://pidruchniki.com/1432100548080/dokumentoznavstvo/orfoepiya_transkriptsiya_transliteratsiya
31. Остроушко О. А. Лексичні трансформації при перекладі англійських інформаційних текстів українською мовою / О. А. Остроушко //

Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2010. – Вип. 5. – С. 201-208.

32. Печура М. С. До проблеми калькування в сучасному мовознавстві / М. С. Печура, В. В. Тельцов, Л. С. Шишкова. – URL: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/Philologia/6_95267.doc.htm

33. *Пиголкин А. С. Язык закона.* – М, 1990. – с. 68.

34. Пілецький В. І. Проблеми сучасної української наукової термінології // *Фізико–хімічна механіка матеріалів: Міжнародний науково–технічний журнал.* – 2000. – № 6. – С. 121 – 122.

35. Попова Н. О. Запозичення з англійської мови в лексико-семантичну систему української мови кінця ХХ та початку ХХІ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. О. Попова. – Харків, 2002. – с.12

36. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. – К. : ВЦ «Київський університет», 1999. – 308 с.

37. Рецкер Я. И. О закономерных соответствиях при переводе на родной язык / Я. И. Рецкер // *Теория и методика учебного перевода.* - М. : Высшая школа, 1975. - С. 10-15.

38. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика / Я. И. Рецкер. - М. : Р. Валент, 2009. -- 240 с.

39. Проблема відмежування поняття «безеквівалентна лексика» / О. Ю. Тупиця, Л. В. Зімакова // *Wschodnie partnerstwo* - 2009. Miedzynarodowa naukowa praktyczna konferencja (Poland). – Przemysl : Sp.z.o.o. “Nauka i studia”, 2009. – С.34-37

40. Фуко М. Археология знания / М. Фуко. – К., 1996. – 208 с.

41. Фуко М. Археология гуманитарных наук / М. Фуко. – СПб., 1994. – 408 с.

42. Чепурна З. В. Проблеми перекладу літератури технічного спрямування з використанням лексичних трансформацій // **IV Міжнародна науково-практична конференція "Фаховий та художній**

переклад: теорія, методологія, практика", К. : Аграр Медіа Груп, 2011. – С. 112-113.

43. Шаблій О. А. Німецько-український юридичний переклад: методологія, проблеми, перспективи : [монографія] / О. А. Шаблій. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – 320 с. – ISBN 978-617-640-052-3.

44. Шевцова О. В. Лексичні трансформації при еквівалентному перекладі конвенцій з англійської та французької мов українською / О. В. Шевцова // *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Серія : Філологічна. – 2012. – Вип. 30. – С. 175–178.

45. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. М., 1988.

46. Шевченко І. С. Проблеми типології дискурсу / І. С. Шевченко, О. І. Морозова // *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен* / Під загальн. ред. Шевченко І. С. : Монографія. – Харків : Константа, 2005. – С. 233 – 236.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Text des Legislativdokuments weist je nach Zweck des offiziellen Geschäftstextes und der Kommunikationsaufgabe spezifische Besonderheiten, Regeln und Normen für den Gebrauch sprachlicher Mittel auf. Es hat einen bestimmten Zweck, drückt die Absicht des Autors aus, das heißt, zu überreden, Befehle zu erteilen, bestimmte Handlungen einzuleiten, bestimmte Informationen zu informieren usw. Solche Texte spiegeln das öffentliche Leben durch gesetzliche Normen als Regeln von gutem und verpflichtendem Verhalten wider und erfüllen somit eine regulatorische Funktion.

Nicht gleichwertiges Vokabular ist eine der schwierigsten Vokabulargruppen der Übersetzungen. Die Hauptaufgabe des Übersetzers besteht darin, die nationale Farbe und die historische Identität zu vermitteln und gleichzeitig die Zielsprache so klar wie möglich an den Leser anzupassen, was außergewöhnliche Fähigkeiten und hohe Fachkompetenz erfordert.

Die juristische Übersetzung ist immer mit bestimmten Schwierigkeiten behaftet – insbesondere ist es unmöglich, das Gesetz, das Statut, den normativen Rechtsakt, den Vertrag und andere Dokumente zu übersetzen, ohne die Einzelheiten der Verwendung der deutschen Rechtsterminologie zu verstehen.

Rechtsbegriffe haben im Allgemeinen die gleichen Möglichkeiten, aus dem Deutschen ins Ukrainische zu übersetzen wie alle anderen Begriffe. Das Hauptproblem bei der Übersetzung von juristischen Begriffen und Phrasen ist ihre Mehrdeutigkeit nicht nur zwischen den verschiedenen Zweigen der Wissenschaft, sondern auch innerhalb des juristischen Zweigs des Textes selbst.

Nach eingehender Analyse der Übersetzung deutscher Begriffe ins Ukrainisch sind wir zum Schluss gekommen, dass die Verwendung von Transformationen unterschiedliche Auswirkungen auf den Übersetzungstext haben kann.

Der Unterschied zwischen den internen Strukturen der deutschen und der ukrainischen Sprache erfordert die Verwendung verschiedener Transformationen, da sie dazu beitragen, um die künstliche Wahrnehmung des Empfängers des Textes zu vermeiden.

Eingrenzende Semantiken durch Verallgemeinerung und Auslassung werden nicht oft übersetzt, da die Gefahr einer Fehlinterpretation des Ausgangstextes besteht. Die Anhäufung des Textes beeinträchtigt zwar auch die Qualität der Übersetzung, bei Rechtstexten ist jedoch eine weitere Erklärung erforderlich.

In den meisten Fällen tragen Modulation, Konkretisierung, beschreibende Übersetzung und Hinzufügung von Komponenten dazu bei, um einen konsistenten Begriff zu erzielen und seine Bedeutung besser zu verstehen. Durch Hinzufügung anderer Komponenten erhält der Begriff manchmal einen formaleren Anstrich.

Die Techniken der Generalisierung und der Auslassung von Komponenten tragen dazu bei, Redundanz und Tautologie zu vermeiden und den Begriff zu vereinfachen, sodass er für einen ungelerten Empfänger leichter zugänglich wird.

Zusammenfassend ist hervorzuheben, dass ein Dolmetscher bei der Arbeit an juristischer Literatur in erster Linie die terminologischen und konzeptuellen Besonderheiten des Textes klar übersetzen muss, wobei zu berücksichtigen ist, inwieweit die Informationen vom Adressaten wahrgenommen werden können.

Zwar ist eine Vervielfältigung im Stil eines Autors erforderlich, die den oben genannten Grundsätzen entsprechen muss.

Wie aus den Beispielen hervorgeht, unterliegt die syntaktische Struktur von Sätzen in beiden Sprachen bestimmten Änderungen, da passive Konstruktionen und viele komplexe Sätze vorhanden sind. Trotzdem bleiben die Sätze in ihrer syntaktischen Struktur der Originalsprache recht nahe.

Daraus können wir ersehen, dass die Syntax in den Texten der Verfassung und der Charta ein wichtiger Aspekt für die Übersetzung vom Deutschen ins Ukrainische ist. Wir können eine Vielzahl von lexikalischen und syntaktischen Transformationen verwenden, um den Inhalt von Rechtstexten angemessener zu vermitteln, aber wir können nicht viel von der Originalsprache abweichen, da wir den Inhalt des von uns übersetzten Textes zu stark beeinflussen können.

Bei der Übersetzung von wissenschaftlicher, technischer und juristischer Literatur aus Deutsch ins Ukrainisch ist die Interaktion des Begriffs mit dem

Kontext von großer Bedeutung, trotzdem wird die Bedeutung des Wortes offenbart wird.

Bei der Übersetzung deutscher juristischer Begriffe ins Ukrainisch sollte man sich auf die Kenntnis der Besonderheiten der Begriffe als lexikalische Einheiten verlassen und sich auf den Textgegenstand konzentrieren, um die falsche Wahl der Übersetzung zu vermeiden, da gleichnamige Begriffe vorkommen können.

Daher muss der Übersetzer bei juristischen Übersetzungen nicht nur die Sprache, sondern auch das Rechtssystem verschiedener Staaten kennen. Es ist notwendig, sich von der geltenden Gesetzgebung leiten zu lassen, über ein spezielles Vokabular zu verfügen und die Besonderheiten der Verwendung ausländischer Rechtsterminologie in einem bestimmten Kontext zu kennen.

Stichwörter: Übersetzungstransformationen, nicht äquivalentes Vokabular, Äquivalenz, Angemessenheit, Rechtstext, Intertextualität.